

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRENEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Felfizetési ár: egész évre 2 frt. félévre 1 frt.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődéek Budapesten.

KÖNYVNYOMDÁK.

I. kerület (Vár).

Magyar kir. Államnyomda, Nándor-ter 1.
Magy. kir. tud. egyetemi nyomda, Iskola-ter 3.

II. kerület (Viziváros).

Bagó M. és Fia, Ponty-utca 4.
Heisler Jaroslav, Várkert-rakpart 1.
Müller K. (Münster K.), Albrecht-út 3-5.

III. kerület (Ó-Buda).

Bartalits Imre, Remetehegy.
Bichler I., Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton, Serfőző-utca 10.

IV. kerület (Belváros).

Athenaeum, irodalmi és nyomdai részv.-társ., Ferenczike-tere 3.
Bareza József, Lipót-utca 30.
Belvárosi könyvnyomda, (tul. Varga E. és Grosz B.) Lipót-utca 43.
Buschmann Ferencz, Koronakereszeg-utca 8.
Franklin-Társulat, magy. irod. int. és könyvny., Egyetem-utca 4.
Goszler Gyula, Aranykez-utca 1.
Hedvig S., Karoly-körút 22.
Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet, Zsidó-utca 43.
Kahn és Róth, Ujlilág-utca 6.
Kohn Fülöp, Molnár-utca 24.
Langer Ede és Fia, Zsidóház-utca 1.
M. kir. posta és távirde-igazgatóság könyvny. Főposta-épület.
Mercur kő- és könyvnyomda, Kecskeméti-utca 5.
Nagy Sándor, Papnovelde-utca 8.
Országgyűlési Értesítő nyomdája, Megyeház-utca 12-13.
Pataki I. utoda (Saradi I.), Egyetem-utca 2.

Id. Poldini Ede és Társa, Mária Valéria-utca 5.
Süsz Dávid, Molnár-utca 37-39.
Singer Lipót, Karoly-körút 24.
Székesfővárosi házi ny., Régi városnáz.
Ullmann József, Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp, Régi posta-utca 3.
Wodianer F. és fiai, Sarkantyú-utca 3.

V. kerület (Lipótváros).

Bendiner A., Arany János utca 18.
Czettel és Deutsch, Balvány-utca 12.
Hamburger és Birkholz, Nádor-utca 19.
Hungária-könyvnyomda és kiadó-üzlet, Vaczi-körút 34.
Kálmán M. és Társa, Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai, Vadász-utca 26.
Károlyi György, Kálmán-utca 7.
Kaufmann József, Arany János-utca 4.
Kertész József, Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp, Arany János-utca 34.
Légrády Testvérek, Vaczi körút 78.
Löw Ede, Vaczi-körút 80.
Magyar Nők Lapja nyomdája, (tul. Kirschmann I.) Hold-utca 25.
Márkus Samu, Balthory-utca 20.
Minerva kő- és könyvnyomda, (tul. Gansl Zs.) Sas-utca 20.
M. kir. postakarékpenz-tár nyomdája, Széchenyi-utca 2.
Országos központi községi nyomda-részvénytárs., Lipót-körút 22.
Pallas, irodalmi és nyomdai részvénytársaság, Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat Könyvnyomdája, Dorottya-utca 14.
Pollák M. Miksa, Balvány-utca 21.

Preszburg Frigyes, Arany János-utca 14.
Redő Testvérek, Klotild-utca 20.
Schlesinger és Kleinberger, Balvány-utca 18.

VI. ker. (Terézváros).

Bróza Ottó, Vaczi-körút 17.
Ehrnstein Mór, Laudon-utca 4.
Engel S. Zsigmond, Lovag-utca 7.
Európa, irodalmi és nyomdai részv.-társaság, O-utca 12.
Fővárosi nyomda-vonalozó- és könyvkötő-részvénytársaság, Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer, Eötvös-utca 19.
Fuchs Samu és Társa, Podmaniczky-utca 27.
Calitzstein H., Hajós-utca 33-35.
Gelléri és Székely, Podmaniczky-utca 47.
Goldschmidt Lipót, Revay-utca 6.
Gross és Grünhut, O-utca 50.
Grünhut Miksa, Lazar-utca 2.
Gutenberg-nyomda, Gyar-utca 31.
Herrman Ignác, Laudon-utca 10.
Hornvánszky Viktor, Aradi-utca 14.
Hunnia-könyvnyomda, Szerecsen-utca 65.
Kassino Jakab, Király-utca 24.
Klein Testvérek, Revay-utca 10.
Kosmos műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t., Aradi-utca 8.
Kunoss Vilmos és Fia, Terezkörút 78.
Löhl Dávid, Andrássy-út 19. és Szerecsen-utca 22-26.
Magy. kir. államvasutak menetjegy-nyomdája, Csengery-utca 33.
Mahrer Testvérek, Szerecsen-utca 38.
Manswirth Lipót, Podmaniczky-utca 5.
Markovits és Garai, Lazar-utca 13.
Muskát Béla, Terezkörút 31.

Nagel István, Dessewffy-utca 21.
Neumayer Ede, Szerecsen-utca 35.
Pollacek Mór, Ravai-utca 22.
Posner K. Lajos és Fia, Csengery-utca 31.
Quittner József, Szerecsen-utca 1.
Radó Izor, Vaczi-körút 1.
Rand és Hirsch, Podmaniczky-utca 30.
Rigler József Ede r.-t., Rózsa-utca 55.
Roth és Krausz, Vasvári Pal-utca 9.
Schlänger Testvérek, Dessewffy-utca 23.
Schmidl H., Szerecsen-utca 6.
Spatz Henrik, Hunyady-ter 11.

VII. kerület (Erzsébetváros).

Deutsch József, Karoly-körút 7.
Eckstein Bernat, Király-utca 45.
Feldmann Mór, Dohány-utca 6.
Garai Mór, Karoly-körút 3.
Goldfaden Márk, Kazinczy-utca 7.
Kazinczy-könyvnyomda, Kazinczy-utca 2.
Kauders Ferencz, Csömöri-ut 28.
Klopfer Samu, Kazinczy-utca 35.
Löbl Mór, Király-utca 27.
Löblovitz Zsigmond, Csömöri-ut 64.
Neuwald Illés, Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda, Rombach-utca 8.
Propper Leó, Erzsébet-körút 35.
Reich Armin, Dohány-utca 84.
Rubin J., Király-utca 13.
Schmelez és Schillinger, Akácfa-utca 22.
Spitzer és Somogyi, Klauzál-utca 31.
Weisz és Feldmann, Csanyi-utca 13.

Wendt és Bergsmann, Karoly-körút 14.
Zeisler M., Istvan-ter 17.

VIII. ker. (Józsefváros)

Alkotmány-könyvny., Mária-utca 11.
Budapesti Hirlap nyomd., Rókk Szilárd-utca 4.
Csokonai-nyomda, Csokonai-utca 16.
Fritz Armin, József-körút 9.
Jäger T., Kerepesi-ut 23.
Klein Vilmos, Kerepesi-ut 73.
Kohn Simon, József-körút 5.
Laufer M., Nagyfuvaros-utca 11.
Magyar Nyomda (Szemere A. és Társa), József-utca 45.
Rózsa Kálmán és neje, Szentkirályi-utca 30.
Szent Gellért-nyomda, (Valter E.) Prater-utca 44.
Szent László-nyomda, Rókk Szilárd-utca 28.
Vörösmarty-nyomda, József-körút 14.
Weissenberg Armin, József-körút 28.

IX. ker. (Ferencváros).

Engelmann Mór, Kalvin-t. 2. és Karoly-körút.
Pátria-nyomda részvénytársaság, Ulló-ut 20.
Vasvári Lajos, Ulló-ut 20.

X. kerület (Kőbánya).

Első kőbányai könyvny. Jászberenyi-út 1.

BETŰÖNTŐDÉK.

Államnyomda (l. f.)
Athenaeum (l. f.)
Egyetemi nyomda (l. f.)
Első Magyar Betűöntőde-Részvénytársaság, VI., Dessewffy-utca 32.
Fischer és Mika, VI., Revay-utca 6.
Franklin-társulat, könyvnyomda-részvénytárs., Pallas-nyomda r. t. (l. f.)
Pátria-nyomda (l. f.)
Pesti Könyvnyomda-r.-t. (l. f.)
Rigler J. E. (l. f.)

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Abauj-Szántó. Baksy Barna	Czegléd. Piros J. és Tarsa. Sebők Béla.	Győr. Fischer István és F. utóda Nitsmann József. Győregyházmezei könyvnyomda.	Kis-Czell. Menhárt Julia.	Módos. Staits György.
Abauj-Szepsi. Vongrey Gusztáv.	Debreczen. Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság. Ifj. Gyürky Sándor. Hoffmann és Kronovitz. Kutasi Imre. László Albert. Schwartz E. Városi nyomda.	Pannonia-könyvnyomda (tul. Szávay és Raab). Surányi János.	Kis-Kőrös. Kalisch Ignác.	Mohács. Blandi János. Rosenthal Márk.
Ada. Berger L.	Deés. Demeter és Kiss. Goldstein Jakab.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kis-Kun-Félegyháza. Feuer Illes. Veszősi József.	Moór. ?
Alsó-Kubin. Trnkóczy József.	Detta. Heldenwanger József.	Gyula. Corvina-nyomda. Dobay Janos.	Kis-Marton. Dick Ede.	Munkács. Grünstein Mr. Kohn és Klein Kroó Hugó.
Apatin. Szavadi József.	Déva. Hirsch Adolf. Kroll D.	Gyulafehérvár. Püspöki lyc. nyomda (bérlo: Papp György). Voltz H.	Kis-Pest. Fischhof Henrik.	Nagy-Atád. Günsberger Antal.
Arad. Aradi nyomda-részvénytársaság. Bloth H. Első aradi amerikai gyors-sajtó nyomda (tul. Kerpich Zsigmond). Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskat Miksa. Tribuna Poporului r.-t. nyomdája. Kéthly Lipót és Fia. Steigerwald A.	Devcezer. Rosenberg Zsigmond.	Hajdú-Böszörmény. Szabó Ferencz ne. Hajdú-Nánás. Bartha Imre. Hajdú Szoboszló. Plón Gyula.	Kis-Várda. Berger Ignác.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály.
Aranys-Maróth. Döczie-nyomda, tulajd.: Nemedi László.	Dicső-Szent-Márton. Hirsch Mór.	Hódmező-Vásárhely. Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t. Lévai Fülöp. Vásárhely és Videke nyomdája (tul. Endrey Gyula dr.).	Kolozsvár. Boskovics József. Ellenzek nyomdája. Gámán János örökösei. Gombos Ferencz. Magyar Polgár nyomdája. Polcz Albert. Zobátz Ferencz.	Nagy-Becskerék. Grosits I. Jokly Lipót. Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.).
Aszód. Magy. kir. javító-intézet nyomdája.	Ditró. Ditró és Szárhegy közsegek nyomdája.	Hólics. Hotascha J.	Komárom. Özv. Krausz Ignác né. Petőfi-nyomda. Rónai Frigyes. Spitzer Sándor.	Nagy-Bittve. Spiegel Samu.
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streinz Gyuláné.	Dombóvár. Első dombóvári könyvnyomda és papírszergyár.	Homonna. Waller M.	Körmend. Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.	Nagy-Enyed. Nagyenyedi könyvnyomda és papíráru gyár r.t.
Balassa-Gyarmat. Balassagyarmati könyvnyomda-részv.-társ. Halyák István.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Huszt. Mermelstein Fülöp.	Körmöcbánya. Joerges A. özv. és fia. Közseg. Feigl Frigyes és Gyula.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Gondos Márk Wajdics József. Weisz L. és F.
Balászfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Duna-Szerdahely. Adler Netti. Goldstein Józsuva.	Igló. Schmidt József. Láttra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác.)	Kula. Berkovits Márk.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond. Turóczy Zsigmond.
Bánffy-Hunyád. Salamon Mór.	Eger. Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.) Egri könyvny. részv.-társ. Érséki lyceumi nyomda.	Ipolytás. Neumann Jakab.	Kún-Szent-Márton. Csanády József.	Nagy-Kikinda. Kladóli nyomda. Milenkovits István. Radák János.
Bártfa. Blayer M.	Érsekújvár. Kohn Samu Winter Zsigmond.	Jász-Ápáti. Gálóczy Dezső.	Kún-Szent-Miklós. Bors Károly.	Nagy-Körös. Bazsó Lajos. Ottinger Ede.
Békés. Bárány Drechsel Géza. Povaszay László.	Érsekújvár. Kohn Samu Winter Zsigmond.	Jászberény. Brünauer Adolf és Társa.	Lajta-Szent-Miklós. Fleischmann Ignác.	Nagy-Kőrös. Bazsó Lajos. Ottinger Ede.
Békés-Csaba. Corvina-ny. (Sziheliszky József). Lepage Lajos. Povaszay Sándor és Guszt.	Érsekújvár. Kohn Samu Winter Zsigmond.	Kabod. Deutsch Mózes.	Léva. Dukesz Lipót. Nyitrai és Társa.	Nagy-Kőrös. Bazsó Lajos. Ottinger Ede.
Belényes. Süssmann Lázár.	Érsekújvár. Kohn Samu Winter Zsigmond.	Kalocsa. Malatin Antal. Werner Ferencz.	Lippa. Máhr Emil. Zách József.	Nagy-Marton. Gellis Henrik.
Beregszász. Haladás-könyvnyomda, tulajd.: Juhász Pirokska.	Erzsébetfalva. Beck Adolf.	Kaposvár. »Berzsenyi D.« könyvny. (tul. Németh fővérek). Hagelmann Károly. Jancovics Gyuláné. Kéthelyi Miksa.	Liptó-Szent-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Beszterce. Botschar T. Csallner Károly.	Erzsébetfalva. Malkovics Aladár.	Kapuvár. Buxbaum József.	Lőcse. Reisz Tivadar József.	Nagy-Rócze. Guttman Fülöp.
Besztercebánya. Nachold F. Singer és Sonnenfeld.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Karánsebes. Karánsebesi gör. kel. róm. egyházmegye nyomdája. Oréhoja és Meissig.	Losoncz. Kármán-könyvnyomda. Losonczy Sándor és Társa. Roth Simon.	Nagy-Surány. Leuchter Sámuel.
Bicske. Lederer Hermann.	Esztergom. Buzárovits G. Gerenday József. Laiszky János. Tábor Adolf.	Karczag. Szódi S.	Lugos. Traunfellner Károly. Virányi János. Weisz K.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab.
Bonyhád. Raubitschek Izor.	Fehértemplom. Wunder J. Kuhn Péter.	Kassa. Forster, Wesselényi és Társa. Grosz Soma Ifj. Nauer Henrik (Bernovits G. utóda). Rics Lajos. Werfer Károly.	Magyar-Óvár. Czéh Lajos.	Nagy-Szeben. Drotleff József. Krafft W. Reissenberger Adolf. Tipografia r.-t. Tipografia Archidiecesana.
Brassó. Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.). Csurcu és társa. Gött János és Fia. Herz I. B. Muresianu Aurél. Schlandt G.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Kecskemét. Fekete Mihály. Pannonia-nyomda (tulajd. Somogyi János). Steiner Mihály. Sziládi László. Tóth László.	Makó. Gaál László. Neumann József.	Nagy-Szent-Miklós. Wiener Nathán.
Brezsnóbánya. Kreisler J.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Kézthely. Farkas János. Nádai Ignác. Sujánszky József.	Malaczká. Wiesner Alfréd.	Nagy-Szombat. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özvegye.
Buziás. Ullmann F.	Fiume. Battara P. Chluzre & Co. Jerouscheg G. Karlitzky Ferencz. Mochovich Emidio Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.	Kisbér. Korda Miksa.	Máramaros-Sziget. Blumenfeld és Dávid. Mayer és Berger. Részvénynyomda. Wider Mendel.	Nagy-Szöllős. Zinner Mór.
Csúköva. Chudy Testvérek.	Fogarás. Thierfeld Lipót.	Kisbér. Korda Miksa.	Maros-Vásárhely. Adi Árpád. Ev. ref. collegium-nyomda (bérlo: Sztupjár István). Grün Vilmos.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Csáktornya. Fischel Fülöp.	Galánta. Első galántai könyvny.	Kismárk. D. Altmann Dávid. Sauter Pál.	Mátészalka. Weisz Antal.	Nagyvárad. Ifj. Berger Sámuel. Freund Lajos és Társa. Helyfi László. Höng I. Lung József. Laszky Armin. Neumann Vilmos. Pauker Dániel. Rákosi Vilmos utóda. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t. Szigligeti-nyomda r.-t. Ungár Jenő.
Csikszerecs. Györgyjakab Márton.	Galgóc. Szold Jakab. Stern Adolf.	Középhegy. Farkas János. Nádai Ignác. Sujánszky József.	Medgyes. Reissenberger G. A.	Naszód. Concordia-részv.-társ.
Csongrád. Csongrádi Híradó nyomdája (tul.: Hegyi Antal). Szőke Pál. Tiszavidek nyomdája, tulajd.: Silber Jánosné. Weisz Márkus.	Gyergyó-Szent-Miklós. Szabó Testvérek.	Kézdi-Vásárhely. Ifj. Jancsó Mózes.	Mező-Berény. Maár László.	
Csorna. Neumann Samu.	Gyoma. Kner Izidor.	Király-Helmec. Klein József.	Mezőkövesd. Balazs Ferencz.	
Csurgó. Vágó Gyula.	Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog A. E. Kohn L. Kohn Mór. Kovács és Schimerling.	Kisbér. Korda Miksa.	Mezőtúr. Gyikó Károly.	
	Mátészalka. Weisz Antal.	Kisbér. Korda Miksa.	Mindszent. Weisz Ignác.	
	Mezőkővesd. Balazs Ferencz.		Miskolcz. Forster, Wesselényi és Társa. Stamberger Bernát. Wagner és Szelényi.	

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

VII. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1897 OKTÓBER

10. SZÁM

Ok és okozat.

A nyomdatulajdonosok legnagyobb része folyton az elviselhetlen kenyérharczról panaszkodik és elkese-redésében végre maga is beáll — konkurrensnek. Azt mondják, hogy kevés a munka és minden valamire való megrendelőre két nyomda esik; de azért ha egy faktor, viczofaktor vagy jobb állásban levő szedő kiesik az állásából és van néhány forintja, hát első teendője az, hogy maga is beáll kisprinczipálisnak és segít építeni a Babylon tornyát. Az a pék-felfogás kezd már nálunk is lábrakapni, hogy a hel-ferből nem lehet kisebb munkás és hogy a létrán csak felfelé jó menni.

Hát a ki teheti, az csak haladjon felfelé, de ne úgy, hogy felfeléhaladtában előbb elgázol egy csomó gyengébb existenciát, hogy ő maga minél hamarább zöld ágra vergődjék.

Kezdjük csak a dolgot előlről!

Pályázatot irnak ki valahol valamiféle munkára. Még meg se szerkesztették talán egészen a pályázati feltételeket; még meg se száradt az utolsó oldal a friss tintától: máris egyre-másra adják a kilincset egymásnak az egyes nyomdák megbizottai. Mikor azután eljön a pályázat határnapja és felbontják a feltételeket, akkor 50–60 százalék differenzia van az egyes ajánlatok között. És itt eljátszák a régi csizmadia-jelenetet, a mikor két haragos csizmadia a sátorjaik előtt egymástól rángatta el a kundschaftot és az egyik két forintra hagyott egy pár téli csizmát, míg a másik, esakhogy az atyafi az ő vevője legyen, egy forintért adott el neki ugyanolyan csizmát. Akkor nagybámeszan megadja magát az ellenfél és azt kérdi tőle egész flegmaticze:

— Ezt nem értem ám, komám! Hogy adhatod olyan olcsón, mikor én a bőrt lopom és még se adhatom annyiért?

A koma azonban nem jött zavarba erre a bizalmas nyilatkozatra, hanem furfangos szemhunyoritással még bizalmasabban mondta:

— Hogy? Hát úgy, hogy én meg a kész csizmát lopom!

Ne vegyük szó szerint ezt a régi adomát, csak éppen szatirikus értelemben.

Az egész dolognak pedig az a nyitja, hogy a mi nyomdatulajdonosaink legtöbbször csak kereskedelmi oldaláról ismeri az üzletmenetet, a szedést, nyomást

és egyéb más mellékes dolgot azonban csak úgy talá-lomra veti papírra. Az egyik nagy furfanggal úgy csinálja a költségvetést, hogy a munkát százankint számítja ki és minden száznak egyforma árat szab. A másik persze reális alapon: az első ezret veszi zsinórmértékül és a többi százat már csak bizonyos csekélyebb ráfizetéssel hajlandó előállítani. A laikus persze megijed az első ezer nagy költségétől és a furfangos számítást fogadja el, nem tudva azt, hogy így még többet fizet. Ez a számítás nem volna baj, mert a konkurrálás mérlegét néha felfelé billenti.

De jönnek a különféle olcsó ajánlatok, a melyekre azután sehogy se lehet alkalmazni a szolid jelzőt, még csak a furfang szót se!

Am a főnökök nemcsak a munkaárak kiszámításánál mutatnak nagy tapasztalatlanságot, hanem az üzletök részére szükséges anyagok megrendelésénél is. A papiros helyes kalkulációjáról nem is szólok, csak éppen a betűszedéshez szükséges anyagok helyes beszerzéséről mondok el egyet-mást.

Sok nyomdának — azt lehet mondani — a negyed-része holt tőke, a melyet ujjnyi vastag porréteg takar el a nagy nyilvánosság elől. Van az üzletben sok olyan betű meg körzet, a melyet sem a főnök, sem a szedő nem szível és a melyet a világért se szednének fel valamely munkába. Van aztán sok olyan anyag, a melyet sokszor a nyomda rossz berendezése miatt nem használhatnak.

Igen sok nyomda van még ma is olyan, a hol a körzetek más szisztemájúak és másak a léniák is. Már most tessék ezeket együtt használni. Előfordul, hogy néha a lénia egy nyolczadpetittel gyengébb mint a körzet, persze ilyenek a térszók is, akkor aztán nemcsak az a baj áll elő, hogy a lénia nem ér össze, de még az is, hogy a lénia belecsúszik a térszók között képződött nyílásokba.

Akárhány kisebb nyomda meghozat egy garnitúrát a szabadirányhoz való körzet-darabkákból; de nincs az üzletnek egyetlen darab nyolczadpetit léniaja, sem egy darab ilyen térszöje. Akkor úgy segít a dolgon, hogy előveszi a negyedpetites léniaikat és azokat állítja mellé. Persze, ezek hol feljebb, hol lejjebb állanak és még a felületvastagságuk sem illik a körzet folytatásául. A nyolczadpetit térszöket kártyákkal és papirosokkal pótolják és a szubtilis körzetdarabkák helyett paragrafusokat (§), csillagokat (*), zárójeleket ( ) stb. alkalmaznak. Azt is megcsinálják, hogy a görbe kifutó-

kat klammer-végekkel (—) helyettesítik és a mikor mindezekkel készen vannak, akkor beemelik a géphe és fehér papírra vörös és zöld festékekkel kinyomják. Így bujtatják a nemzetközi szabadírányt nemzeti köntösbe, akárcsak ezelőtt ötven évvel a nemzetiszínű rámba öltöztetett ünnepi lapokat, a melyekhez még az asztalos csinálta a fakeretet. Egyáltalában a piros és zöld együtt nagyon rossz hatást tesz. Szép a vörös-fehér-zöld trikolorunkon, de csakis itt; nyomtatványokon annak sohase lehet helye.

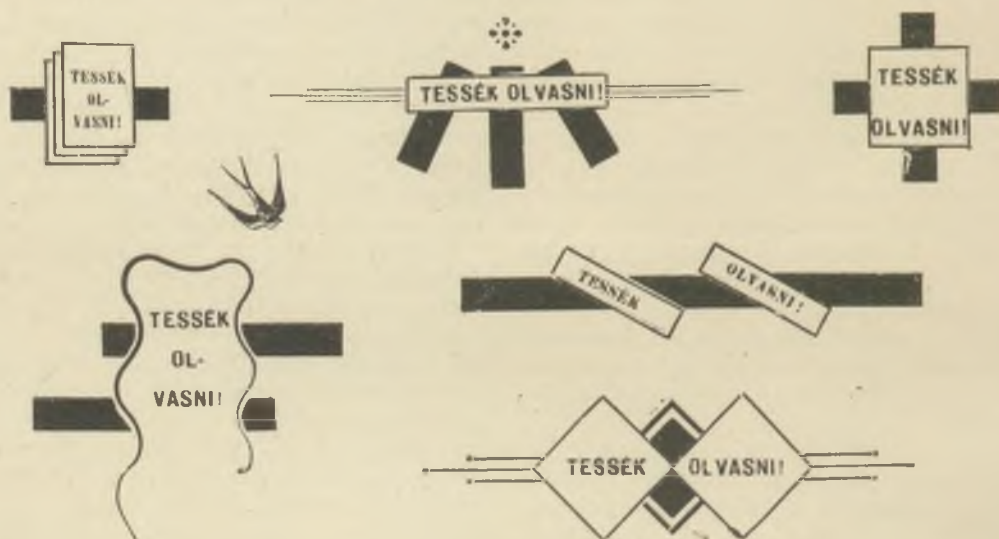
A mi a betűválasztékok összeállítását illeti, az meg éppen olyan, hogy jóformán az hátráltat sok üzletet, vagyis az ott dolgozó szedőt abban, hogy korrekt dolgot produkálhasson. A nyomdászathoz keveset vagy éppen semmit se értő főnök meghozat egy-két minimum cicero dísz-kurzívot, hogy legyen neki betűje a kisebb

gondol, mert azt nem is tudná elképzelni, hogy ő, a ki az utolsó krajczárig kiszámított mindent a papíron, elkalimpálta magát a gyakorlat terén. Nem hiszi azt, hogy az ő nyomdájában — a melyben csak úgy csillog a sok új betű, körzet és lénia — ne lehetne előállítani egy valamire való körlevelet vagy meghívót.

Dehogy hiszi! Ő mindent szépek talál, a min csak rajta van az impresszuma, sőt gyönyörködésében még arra is rászánja magát, hogy beküldi nekünk a munkáját: bíráljuk meg azt érdeme szerint.

Mi pedig mosolyogva vesszük a kezünkbe ezeket a naiv dolgokat és azt mondjuk azoknak, a kik még nem restelnek néha-néha szakcikküket írni: »Ember küzdj és bizva bizzál!« mert csak ezután lesz igazán szükség az önzetlen szakemberek szellemi munkálkodására.

—y—s.

körlevelekhez, számla-szöveghez, vagy esketési meghívókhoz. Igen ám, de azt csak úgy lehetne használni, ha ahhoz különféle nagyságú és vastagságú kiemelő-betűk is lennének. Erre azonban nem reszkíroznak, hanem szépen vesznek hozzá egészen más vágású kurzívot, a melyik sokszor éppen az ellenkező oldalra dől, vagy pedig álló betűt, vagy végre olyat, a melyik még nem is áll azzal egy vonalban. Hát az ilyen munka persze hogy korcsosította a nyomdatermeknek!

Éppen ilyen, sőt még nagyobb keveredést mutatnak a cím- és díszbetűk is. A hány, annyiféle jelleg és azért lehet azokat oly ritkán valahová alkalmazni.

Igy válik azután a nyomda egy része holt tőkévé és az anyaggal félannyit lehet produkálni, mint egy célszerűen berendezett üzletben. Az is igaz, hogy az egyöntetűen berendezett üzletben kevesebb a változosság, de több az izlés.

Ákárhányszor az is megtörténik, hogy egy-egy körzetet nem használnak többször, mint egy munkához. Itt persze még a szállítási költség se térült meg, nemhogy a körzet árara esett volna valami. Év végén azután rosszat mutat a mérleg és akkor a főnök a munkásaiban keresi a bűnbakot. Csak magára nem

A reklámok.

(Folytatás és vége.)

Különös figyelmet érdemel amaz eljárás, hogy a reklám-szedéseket nagy alakban állítják elő a mi amerikai szaktársaink és azután tetszésszerűen kisebb formátumban fotocinkografiai úton sokszorosítják.

Körölvényekhez az ábránkon bemutatott szedéseket vagy ehhez hasonló módon, éppen nem léniákból, hanem bármily czirádákból készített figyelmeztetéseket illesztnek a nyomtatvány baloldali sarkába, mely aztán rendesen csinál is hatást.

A New-Yorkból Washington át Chicagóba és vissza tett utam alatt a Niagara-zuhatang irányában a vaspálya mentén mindenütt ott találtam egy óriási méretű fekete táblán ugyanilyen nagyságú fehér betűkkel e szavakat: »Children cry for Pitchers Castoria« (A gyerekek Pitcher-féle Castoriát kívánnak).

Minden néven nevezendő szabad hely a hirdetések ezrével van ellepve; éjjel a magasban elektromosan kivilágított betűkkel lehet ilyeneket olvasni. Szóval sehol a világon nem használják annyira ki a reklám hatását, mint Amerikában. Az ilyen nyomtatványok egész garmadját hoztam magammal onnét.

Ezek közül a mellékelt négy táblán, melyek közül a két elsőt már mult számunkban hoztuk mellékletül, bemutatjuk a legérdekesebbeket.

Az *első táblán* a bal felső sarokban három színben nyomtatott városi térkép látható, mint ilyenek zsebkijárási megjelennek.

A felső középső helyen egy szintén háromszínű zsebkijárási borítékja van, mely belül a szöveg mellett csinos tájképeket láttat.

Jobbról a felső sarokban ugyancsak gazdagon illusztrált uti olvasmány részlete kis oktávban.

Balról alul egy 32 oldalra terjedő nagy nyolczadrétű könyv lapja, mely a legnagyobb színházak ülés-helyeit szemlélteti, majd festői tájképeket mutat be.

Alul középen egy több színben előállított turista-könyv magas oktáv-alakban.

A mellette levő másolat pedig egy szintoly pazar kiállítású uti könyv kis nyolczadrétben.

A *második táblán* felül baloldalt látható boríték papirosa sötétvörös színű, szőrös tapintatú; a körzet belseje a felírással simára van préselve, míg a körzeten kívüli rész megmaradt szőrös külsejében. Az ilyen különleges bőrszerű papirosokkal egy kis ügyességgel nagy hatást lehet elérni.

A *harmadik táblán* mutatványokat hozunk amerikai árjegyzékekből, melyek mindannyian nagy rajzoló-ügyességről tesznek tanúságot.

Végre a *negyedik táblán* cégkártyákat találunk különböző, sok eredetiséget eláruló modorban előállítva. Minthogy az amerikaiak hajlama a különc-ködés iránt eléggé ismeretes, úgy sok reklámtárgy éppen csak kirívósága által beszéltet magáról.

Egy newyorki nagyvendéglős olyszerű kártyát állítottatott elő és osztott ki vendégei között, mely jóminőségű merített papiroson ismert, a bort magasztaló közmondásokat tartalmazott a papiros szélén, a papírlap középészén pedig egy aranyban nyomtatott tányér volt ábrázolva, melyen egy dugóhúzó, egy szervietta, valamint egy palack bor és két fűrt szőlő volt látható; a szervietta után a vendéglő-cég neve volt olvasható, persze minden kicsinyített alakban, remek kivitelben nyomtatva.

Egy másik vendéglős celluloidból készült domino-alakú kockákön hirdette üzenetét a domino-darabok alsó oldalán, míg a felső rész a közönséges dominoszemeket mutatta.

Egy pékmester viszont süteményeinek tenyérnyi nagyságú utánzatait készítette papirosból és ennek lapos oldalán rányomtatta hirdetését.

Mindezekből látható, hogy az amerikaiak nem hagyják magukat holmi, a megszokottság vagy a szabályok által körülvont korlátoktól szabad eszmék kifejtésében gátolni és bátran felhasználnak minden kínálózó eszközt, hogy nyomtatványaikba életet öntsenek és a kívánt célt azokkal elérjék. Ez az élelmesség a rendelkezésünkre álló, ma már elég nagy választékkal bíró anyag értékesítésében, csak javunkra lesz, azért kövessük bátran a cikkemben kijelölt irányt, a mint azt jó izlésünk sugallja, művészetünk nagyobb dicsőségére.

Watzulik M. Albin.

Segítsünk magunkon!

Lehet, hogy illetéktelenül avatkozom egy, a nyomdafőnököket nagyon közelről érdeklő dologba; lehet, hogy sokkal hivatottabb toll kellene a fővárosi kisebb nyomdatulajdonosok helyzetének kellő megvilágítására: de a tizenkettedik óra itt van, a helyzet tényleges megvilágításának, őszinte feltárásának elhallgatása éppen egyértelmű volna a vétkes könnyelműséggel, a mely végzetes lenne a fővárosi kisebb nyomdatulajdonosokra.

A mi csodálatos és szinte bántó a létező viszonyok között, az, hogy eddig a nyomdatulajdonosok közül senkinek sem jutott eszébe a most már türethetetlen viszonyokon segíteni. Talán magyarázható volt a nem-törődőmség azzal, hogy a főnökök eddig teljesen magukra voltak hagyatva s nem tehettek semmit a helyzet javítására. De most már, a mikor a *főnök-egyesület* megvan, testületet képeznek és a testület céljai között ott van többek között a főnökök érdekeinek megvédése is: most már a hallgatás bűn; azért hát szerény kezdetnek elmondom a magam, rövid idő óta szerzett tapasztalatait a fővárosi nyomdaipar bajairól és iparunk haladásának és virágzásának megátllóiról.

A magyar nyomdászat művelői közül csak a nyomdász-kisiparosoknak van fogalmuk arról, hogy a nyomdászat fejlődése minő veszedelemben van és hogy ha e veszedelmet *közös akarattal* és egyesült erővel idejekorán el nem hártjuk: nemsokára bekövetkezik — *a magyar nyomdászat csödéje*.

Mert a részvényes vállalatokat ez a veszedelem nem érinti: azok a maguk szerződéses munkáival, nagyobb-szabású s kisebb nyomdáknak nem végezhető munkákkal évről-évre el vannak halmozva, így hát a kisebb nyomdaiparosok bajaival keveset törődnek, és míg náluk évről-évre megvan a busás osztlék, a kisebb nyomdák élethalál-harcot vívnak a megélhetésért és azért, hogy személyzetüket foglalkoztathassák és fizethessék és hogy kötelezettségeiknek megfelelhessenek minden tekintetben.

A fővárosban uralkodó piszkos konkurrencziáról, mondom, csak azoknak van fogalmuk, a kik nap-nap mellett megfordulnak a nyomtatványfogyasztó nagyközönség soraiban. Csak itt vehet tudomást a nyomdász-kisiparos arról, hogy a szabadipar kifolyásaként mennyi olyan ismeretlen firmával kell felvennie a versenyt, a kiknek sem nyomdájuk nincs, — s így ez után adót nem fizetnek — sem fogalmuk nincs a nyomtatványárakról s csak így történhetik, hogy olyan potlom áron vállalják el a nyomtatványokat. (De nyomda helyett van az illetőknek papírzaeszkő-, meg írotollgyárak s csak ez a jogezim arra, hogy a tanult nyomdászok mesterségébe kontárkodjanak.)

Hisz manapság ott tartunk már, hogy minden papírkereskedő, sőt trafikos és apróhirdetést gyűjtő iroda is kiírja, hogy kő- és könyvnyomdai munkákat is vállal; és vállal is, kárára a tanult nyomdászoknak. Hát az ipartörvény vajjon úgy értelmezendő-e, hogy ez megengedett dolog? Vajjon az a papírkereskedő, a kinek »üzletében« néha alig találunk egy félrizsma

fogalmazó-papíron és egy-két skatulya író tollon kívül egyebet, meg van-e adóztatva a nyomdászpar után is? Mert az adó-kivetésnél — a mint ezt személyesen hallottam — erősen tiltakoznak az ellen, hogy ők nyomtatványokat vesznek föl és esküdjöznek, hogy csupán csak irkák meg palatáblák clárusításával fog-

mint ócskaruha-kereskedő is boldogult!) De vajjon benne van-e a memorandumban az is, hogy az ipar-törvénynek az az intézkedése, hogy csak tanult nyomdász nyithasson nyomdát, *visszaható erővel* bir-nyom? Mert ha ez a kérelem nincs benne, a *törvény megszorítja ugyan a jövőben a tanulatlan, kontárkodó*

III. tábla.

Watzulik M. Albin

A reklámok cz. cikkéhez.

Columbia Ladies' Safety 28

In preparing our first Columbia Ladies' Safety for the market, we devoted our best efforts and resources to the production of a machine which should be particularly suitable for its purpose, and the splendid record of sales and unexceptionable reputation it established for running far beyond any other machine of its class, quite fulfilled our expectations and proved still another unmistakable endorsement of the high character of Columbia works.

There is no stronger or more durable ladies' safety to be had, and it will be found a most satisfactory machine for use by all the riding members of a family, men as well as ladies, and the very low prices at which we have listed it this year ensure a continuance of its popularity.

Construction.—All metal parts are of the best steel except the nipples, which are made of hard brass to prevent rusting to the spokes. In this respect and in every point of workmanship it is fully equal to each of the machines shown in the preceding pages, and many of the details of construction and equipment are practically identical.

Frame.—In this we depart from the usual form of loop frame, and two light seamless steel tubes are used, so formed and bracketed together as to be much stronger and more rigid than any other loop.

A tube runs from the double-loop upward to receive the saddle-rod, affording the greatest amount of vertical adjustment of the saddle to be found in any ladies' safety.

The Spring Fork, shown on page 20, is too well known to need a full description here, and we are well within bounds in saying it is the most satisfactory pattern on the market.

MATTHEWS' NEW SYSTEM MACHINERY

REPLACED ON THE MARKET TWO YEARS AGO IS NOW USED BY MANY OF THE LARGEST AND MOST PROGRESSIVE BOTTLING AND BOTTLE MAKING PLANTS IN THE COUNTRY. SUITABLE FOR BOTTLES, ALL OR EITHER OF THE FOLLOWING: WATER, BEER, SODA, COLA, AND OTHER LIQUIDS. IT ENDS TWICE THE WORK WITH LESS LABOR AND MATERIAL.

See Description Catalogue!

RECD ACCT and **PAID OUT** signs. **NO SALE** sign. **MAKING CHANGE** sign. **PAID OUT** sign.

...and why have the other signs... This sign requires no money... **NO SALE**... **MAKING CHANGE**... **PAID OUT**...

lalkoznak s a nyomtatványok közül soha sem láttak mást, mint a névjegyet.

De hiába írom itt meg a bajokat; a kiket e cikkely érdekel, tudják azt nagyon jól. Most arról legyen szó, hogy ezeken a bajokon minél előbb és minél alaposabban segítsünk mi magunk, a kiket leginkább sújtanak a létező viszonyok.

Úgy tudom, hogy a Budapesti Könyv- és Könyvnyomdászok testülete nemrég benyújtott egy memorandumot a kereskedelmi miniszterhez, a mely memorandumban a nyomdász-mesterség üzését a képzéshez kívánja kötni. Nagyon helyesen. (Van hát reményünk arra, hogy nem szaporodnak majd az olyan nyomdák, a melyek csak úgynevezett »szakképzett« vezetők révén állanak fenn, bár tulajdonosuk

PREFACE

It is not necessary to apologise for the length of this preface, though perhaps it may be thought that it is a little long. It is, however, a preface to a book which is intended to be a guide to the printer, and it is not possible to say too much about the importance of the subject. The author has endeavored to make the preface as plain and simple as possible, and to give the printer the most complete and accurate information possible.

Hasonmások amerikai árújegyzékekről.

nyomdászok szaporodását, de azok aztán, a kik most »nyomtatványszállító«, »nyomdavidallal« stb. hangzatos címek alatt rontják a mesterségünket. annál nagyobb vehemenciával törnek nekünk és ellenünk. A főczél pedig az, hogy ezt akadályozzuk meg.

A memorandum a miniszteriumban dr. Gaál Jenő miniszteri tanácsosnak van kiosztva s

az ő személye biztos garancia arra, hogy a nyomdász-kisiparosok kérelme és óhajtása belejőn az ipar-törvénybe, a mely — mint ezt az Iparegysület hivatalos lapjából olvassuk — nemsokára módosítás alá kerül.

Természetesen leszünk azon, hogy a nyomdásfőnökök testülete útján hennünket, nyomdász-kisiparosokat

is bevonjanak a tárgyalásokba, hogy ha bajaink felől kérdeznek, ott legyünk és fölvilágosítással szolgálhassunk.

Addig pedig — hogy hasznára legyen az ügynek — gyűjtöm az adatokat és összeírom azokat a kontárokat, a kik eddig is ártalmára voltak mesterségünknek

A szedőgépekről.

Mint már a *Typograph* multkori ismertetésénél is említettük, szükségesnek tartjuk, hogy a jelenleg legismertebb és egymást felülmulni igyekvő soröntő-gépek közül még a másik kettőt is: a Linotype és a Mono-

IV. tábla.

Watzulik M. Albin A reklámok cz. cikkéhez.

Amerikai üzleti nyomtatványok.

s a kiknek listáját majd egy második memorándumban terjesztjük a kereskedelmi miniszter elé és a kiktől majd egy második cikkben szólok.

Mindenesetre üdvös volna, ha mindazok, a kiket a dolog érdekel, a nyomdafőnökök testületének nagyra-becsült elnökét, egy ebben a tárgyban tartandó gyűlés egybehívására fölkérnék és nézeteiket a dologról e lapok hasábjain közreadnák.

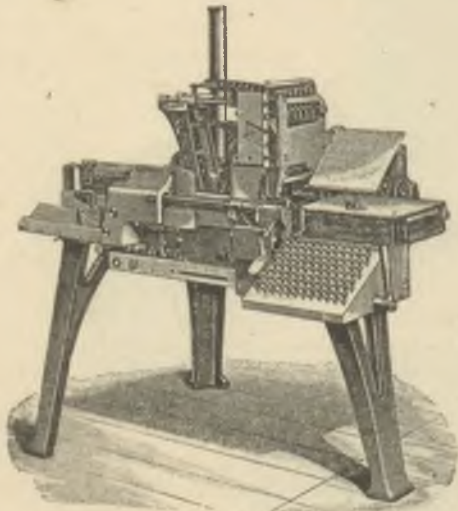
Mert van nagyon sok elmondani való!

Gelléri Mihály.

linet bemutassuk olvasóinknak. Mindkét gépre nézve, úgy mint már a *Typograph*nál is megtettük, bámulat-tal kell a gépszerkesztők zsenialitásának adóznunk, de bizony, legalább még ma, nem éri el egyik sem azt az eszményt, melyet a feltalálók, a terjesztők, meg egyes vérmes reményű idealisták hozzája fűznek. Hogy az eddigi találmányokkal szemben óriási haladás e gépek megszerkesztése, az kétségbevonhatatlan; mindazáltal meglehet, sőt valószínű, hogy a feltalálók, belátva, hogy gépeiket még mindig tökéletesíteniük

kell, a jövőben még jobbal, a praktikus életben jobban helytálló találmánnyal, mondjuk szerkezettel fogják a nyomdászvilágot újra meg újra meglepni.

Nem szabad tehát és ezt sohasem is állítottuk, napirendre térni a dolog felett, mert ez egyszerűen struczmadár-politika volna; sőt szükségesnek tartjuk, hogy állandóan figyelő álláspontot foglaljunk el a szedő-, jobban mondva soröntő-gépek tökéletesedésével szemben.

Monoline.

A *Linotype* és a sokak által a három közül legjobbnak, vagy legalább legnagyobb jövőjének mondott *Monoline* szerkezeti leírását különben a *Magyar Nyomdászlat* nyomán a következőkben közöljük, megjegyezvén, hogy a hozzájuk való ábrákat szintén nevezett lap szerkesztőségének szíveségéből mutatjuk be olvasóinknak.

A *Linotype* volt az első soröntő-gép s a német születésű Mergenthaler Ottomar találta fel 1882-ben Amerikában, később Angliában s most már Berlinben is gyártják.

A szedés e gépnél is billentyűkkel történik; a billentyűk nyomása következtében a tartályból, melyben matriczák csatornába gyűjtve vannak felhalmozva, matriczák kiválnak és sorokká alakulnak. A matriczák apró érczlapocskák. Ha ily matricza tartályából kiválik, a tartály alatt levő egyik csatornán át egy szíjra siklik, mely azt a gyűjtőhelyre viszi. E fölött vannak elhelyezve az ék alakú kizáró-pálczák, melyek szintén billentyűnyomás következtében foglalják el helyöket a sorban. A kizárás nyomás által történik, mely az ékeket fölfelé nyomja s ezáltal a szavak közti hézagot egyformán nagyobbítja.

A matriczasor, miután most már ki van zárva, önműködőleg az öntőnyíláshoz vezetetik, mely kerékbe van elhelyezve s szélessége a sor hosszát és a betűtest nagyságát adja, vagyis az öntő-formát képezi. A kerék mögött van az öntő-nyílással ellátott olvasztótégely, melyet légszeszláng hevít.

Az öntés szivattyú segélyével történik, mely a kiszabott időben az érczet az öntőnyíláson át a matriczasornak nyomja. Öntés után a kerék fordul, az önt-

vény a gyalulókések alá vezetetik, míg végre kész állapotban a sorgyűjtő hajóra kerül.

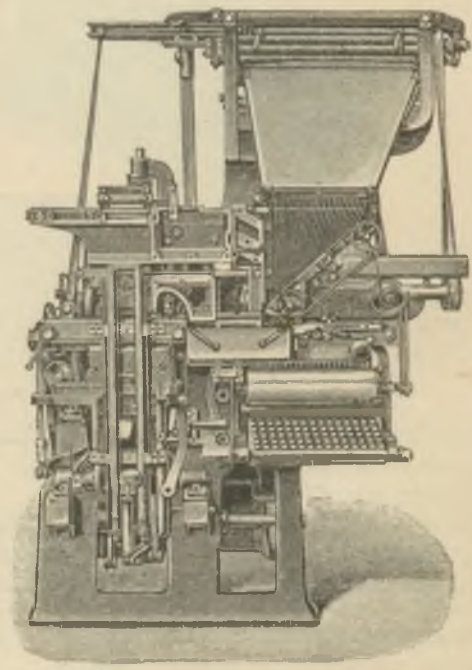
Most már csak a matriczák elosztása van hátra. Míg az öntőkerék az öntvénynyel lefelé fordul, a matriczasor fölfelé emelgetik, sőt bizonyos pontig egy emelő kar lesüllyed értük, az egész sort a matriczák fogazatainál fölemeli és fölviszi a gép felső részéhez, egészen az elosztóig, egy hornyokkal ellátott léczig, mely hornyok a matriczák fogaiba kapnak. A fogak és hornyok a matriczatartály minden csatornája felett másképp vannak formálva. Minthogy a matriczák oldalt tolatnak, lassan-lassan illető tartályuk fölé jutnak s ekkor az elosztó-lécz őket elejti, hogy tartályukba visszaessenek.

E szerint a matriczák bizonyos körutat tesznek; míg az egyik sor szedés alatt van, az utóbb szedett öntetik, az azelőtti pedig elosztatik. A szedő munkája kizárólag a matriczák billentyűzése és a sorok kizárásához szükséges emeltyűnyomásból áll; az összes többi munkálatot, mint az öntést, az öntvény kikészítését és a matriczák elosztását a gép önműködőleg végzi. A szedő egész figyelmét a kéziratra fordíthatja.

A *Linotype* csak egyféle betűfajt szed; ha a betűfajt változtatni akarjuk, a tartályokban levő matriczákat másokkal kell fölcserélni. Egyes szavakat vagy betűket, ép úgy mint a *Typographnál*, itt is kézzel kell összeszedni és a matriczasorba beilleszteni.

A *Linotype*-pal 30 ciccero sorszélességig lehet szedni. Előnye, hogy a szedő a sorokat az öntés előtt átolvashatja és esetleges hibákat kijavíthat, mert a matriczasor az öntés előtt fekvésénél fogva könnyen átolvasható.

A legújabb soröntő-gép a *Monoline*, melyet Scudder talált fel. Ez a gép bennünket annyiból is érdekel, mert gyártását Ausztria-Magyarország és a Balkán-államok részére a steyri fegyvergyár vállalta el.

Linotype.

Feltalálója a Linotype gyárának művezetője volt, innen magyarázzák a két gép szerkezetének feltűnő rokonságát.

Ha összehasonlítjuk a Linotype-pal, azt látjuk, hogy a Monoline sokkal egyszerűbb és zömökebben van építve. Míg a Linotype matriczáin csak egy betű van, a Monoline matriczapálczáin tizenkét betű van együtt. A matriczapálczikáknak amaz oldalán, hol betűk nincsenek, vezető hornyok vannak, felső végén pedig kampó, mely az elosztásnál fontos szerepet játszik. Minthogy tizenkét betű van egy matriczapálczikán egyesítve, csak nyolczra van szükség és éppen annyi tartályra. A betűk az egyes pálczikákon úgy vannak elhelyezve, hogy a lehetőség szerint az egyformán vastagok legyenek egy pálczikán.

A szedés a Monoline-gépen röviden a következő. A billentyűnyomás pillanatában az illető matriczapálczika egy lemez nyomása következtében annyira súlyed lefelé, míg a billentyűzött betű egy irányba jut az öntőnyílással. Minden szó után a baloldalon elhelyezett apró lemezt megnyomjuk s egy kizáró kikapcsolódik. A kizáróknak éppen oly ékforma alakjuk van, mint a Linotype-nál.

Minthogy a sor már meg van szedve, a fentemlített hátsó hornyoknál fogva vezető lécz az öntőkészülékhez viszi. Nagyon természetes, hogy e hornyokat és a vezetőkészüléket a legpontosabban kellett készíteni, mert tőlük függ a betűk egy vonalban állása.

A gép szerkesztőjének tehát arra kellett ügyelnie, hogy a vezetőrészek kopását a lehetőségig meggátolja és ezt azáltal érte el, hogy a vezetőléczet a legjobb acélból készítette, másrészt pedig azáltal, hogy ez a lécz csak az utolsó pillanatban tapad egészen a matriczák hornyaihoz, előbb meglehetősen hézag van köztük. Az öntés, kikészítés stb. művelete csak apróbb módosításokban tér el a Linotype megfelelő munkáitól.

Ha most a matriczok további útját figyelemmel kísérjük, az önműködő elosztó-készülékhez jutunk, mely joggal mondható a gép egyik legzseniálisabb és csodálatra méltó részének. A matriczák rudacskaí t. i. különféle hosszúságúak és így ha a különféle matriczákat egymás mellé képzeljük, azok végén levő kampók különféle magasságban fognak állani. Ezen különféle magasságokkal éppen annyi, emelőkarokra erősített vízszintes rudacskaí korrespondálnak. A mint a vezető lécz visszavonult, lapos lemez a matriczákat fölfelé tolja, úgy, hogy talpuk egyforma magasságban van. S most a kampók mintegy játszva tolódnak a vízszintes rudacskaíra s magától értetődik, hogy csakis arra a rudacskaíra, mely a magasságuknak megfelel. E rudacskaíkat az emelőkarok felemelik, melyek szintén különféle hosszúságúak és pedig éppen oly hosszúak, hogy ha a rudacskaí a matriczákkal egészen fönt vannak, minden matricza a tartálya fölött lóg, melyből az ímént kikerült. Egyszerű készülék ekkor a matriczákat a rudacskaíkról letolja és az elosztás művelete megtörtént.

Ezekben óhajtottuk olvasóinkkal is megismertetni a másik két gép szerkezetét. Nálunk, mint tudjuk, eddig csak két Typograph működik, jobban mondván nem működik, a Monoline-val most készülnek Bécsben kísérletet tenni, meglássuk, hogy jobb sikerrel-e, mint nálunk a Typograph-fal.

Új festékgár Budapestén.

Évek hosszú sora óta egyetlen festékgára volt Magyarországnak könyv- és könyomdai czélokra; de nemcsak Magyarországnak, hanem kelet felé az ország határain túl is. *Kurzweil Jánosé* az érdem, hogy meghonosította a nyomdai festék gyártását hazánkban, mert az upesti Rometsch és Társa czéget nem lehet ilyennek tekinteni, lévén az ő működésök inkább kísérlet vagy próbálkozás.

Azonban az egyetlen festékgár nem tudott mind mostanáig odafejlődni, hogy a hazai piacot legalább nagy részben uralta volna; temérdek pénz ment ki külföldre oly nyomdák részéről, melyek egyrészt a hazai zsenge ipar iránti bizalmatlanságból, másrészt pedig a megszokott nagy czégekhez való ragaszkodásból szívesebben rendeltek osztrák, német, francia stb. czégeknek, mint idehaza. Sőt akármiilyen furcsán hangozzék is, olyanok is akadtak, a kik a konkurrensmentes hazai gyártól féltek, hogy az akármiilyen gyártmánynyal is lefőzi őket, a mi azonban nem áll, mert a Kurzweil-czég szoliditása ezt eleve is kizárta.

Ilyen körülmények között, látva a magyar pénznek annyi éven át annyifelé való kiszivárgását: igen életrevaló eszme volt a bécsi, illetve kleinschwechati *Schiff, Srpek és Társa* czégtől, hogy Budapestén, a magyar metropolisban, ausztriai gyáruktól egészen független kő- és könyvnyomdai festékgyárat nyissanak, mely a míg az eddig külföldről rendelt nagymennyiségű finomabb és legfinomabb festékeket képes idehaza előállítani, addig tisztességes konkurrencziát kezdve az eddig létező gyárral szemben, mindkettőjüknek alkalmat nyújt arra, hogy a közönség ítéletét kihívják a munkaképességük és gyártmány-minőségük feletti szabadon való ítélkezésre.

Utóvégre is, Magyarország, hála a jó sorsnak, ma már bir olyan nyomdaiparral, hogy két festékgyárat tisztességesen fentartson és miért ne maradjon a magyar nyomdászok pénze — legalább részben — magyar földön lakó munkások zsebében és miért pénzeljen magyar megrendelések után, adó és egyebek fejében idegen államok kasszája.

A *Schiff, Srpek és Társa* czég budapesti festékgára a VIII. kerületi József-utca 17. száma alatt már teljes működésben van; vezérképviselője *Kalmár Lajos*, volt kollegánk, kinek irodája VII. ker. Dohány-utca 10. szám alatt van.

Nevezett czég különben nem ismeretlen Budapestén, sőt már az országban szerteséjjel sem. Mert Kalmár Lajos értett hozzá, hogyan kellett az akkor még egészen osztrák czégnek gyártmányait bevezetni és a kiknél bevezette, meg is tartotta őket állandó üzletfelelnek. Most, hogy hazai földön létesített a czég gyártelepét, mindenesetre nagyot könnyített áruí kelendőségén, legalább ott, s ilyenek akárhányan voltak, a kik hazafiasságból lehetőleg kerülték a külföldön való megrendelést.

Egy különösen nagyon czélszerű vállalkozást léptetett még életbe nevezett czég és ez a *hengeröntő-intézet*. Tudjuk, hogy különösen közép, főként pedig kis nyomdákban minő vesződséggel jár a hengerek

újjaöntése. Ezen a sok kellemetlenséggel járó bajon akar a cég segíteni hengeröntő-osztálya, még pedig akként, hogy megrendelőinek hengeröntő-palackjait állandó gondozás alá veszi saját helyiségeiben, mikor aztán a megrendelő valamely hengerét vagy hengereit újra akarja öntetni, akár telefon útján is értesíti a céget, mely erre elviteti a hengereket és a lehető legcsekélyebb árért újra öntve, akár 24 óra alatt

Mintavágó-gép.

visszaszállítja. Hogy mily csekély az újjaöntési költség, ezt illusztrálja a cég következő eljárása. Tegyük föl, hogy hengerünk be van hasadozva, vagy lyukak képződnek rajta és ezért azt újra

akarjuk öntetni; a gyár elviszi a hengert, egy készülék segítségével fél vagy egy centiméterre — szükség szerint — simárgyalulja s azután beleállítja az öntőpalackba; itt a lesimitott hengert 150 fokos hevítéssel teljesen megolvasztja és aztán a szükséges utántöltést végezi; a gyár csupán ezért a szükségelt utántöltési anyagért számít költséget, maga az öntés, oda- és visszaszállítás teljesen díjmentes.

Hát ennek az új intézménynek kellemes és olcsó oldala első pillanatra szembeszökő és cseppet sem csodáljuk, ha már az első napokban rohamosan szaporodott az abonnens nyomdatulajdonosok száma, s hiszszük, hogy maholnap a fővárosi nyomdák legnagyobb része csak hiréből fogja ismerni az otthon való hengeröntés vesződségeit.

Mindenesetre haladást jelent ez új gyárnak föllállítása fővárosunkban és ha — a mint reméljük — a hozzáfűzött várakozásoknak meg is fog felelni, nemsokára elérkezik az az idő, hogy a régibb festékgyárral vállvetve ki fogják Magyarországból szorítani a külföld efféle gyártmányait.

Ebben a reményben üdvözljük hazánk második új festékgyárát!

Bécsi állapotok.

Nemrégben megjelent a bécsi ipar- és kereskedelmi kamara 1896. évi jelentése, mely a császárvárosnak nyomdászati viszonyairól is fölötte érdekes részleteket tartalmaz. Ezek közül a következőket, mint reánk nézve vonatkozással bírókat, emeljük ki.

Először is panaszkodik a jelentés a Bécsben uralgó üzletpangásról, mely a nyomdai üzemben is érezteti hatását. E pangás okát a jelentés a pártzivódásokban, a faj- és osztálygyűlöletből eredő viszályokban látja, mely sivár állapotok megakasztják az ipar továbbfejlődését, a vállalkozó kedvet.

A bécsi nyomdászok ama reménye, hogy az ujság-bélyeg eltörlése és a kolportázs szabaddá tévése által élénkülni fog a nyomdai vállalkozás, hiúknak bizonyult, minthogy a képviselőház az erre vonatkozó tárgyalásokat nem végezte be és bizonytalan időre elhalasztotta.

Azután abbéli örömeink ad kifejezést a jelentéstevő, hogy némely Budapestre vándorolt nyomdai munkát sikerült a bécsi postaigazgatóság előzékenysége következtében visszahódítani.

Ellenben nagy panasa van a mult évben Bécsben is érvényre jutott kilenczórai napi munkaidő ellen, mely a jelentés szerint azt eredményezte, hogy tekintélyes munkákat mostan a vidéken állítanak elő.

Mi e panaszokat tapasztalatból ismerjük és azért nem is vagyunk hajlandók azokat komolyan venni.

Ezután a jelentés többrendbeli intézkedésről tesz említést a tanonczügy szabályozása tekintetében. Előadja ugyanis, hogy a nyomdásztestület vezetősége nagy szigorral iparkodott érvényt szerezni ama szabálynak, hogy a szedők, nyomók és öntők körében is az 1:3-ban megállapított arányszám létesüljön a tanonczok létszámában. E tekintetben tehát Bécsben sem jobbak a viszonyok, mint nálunk.

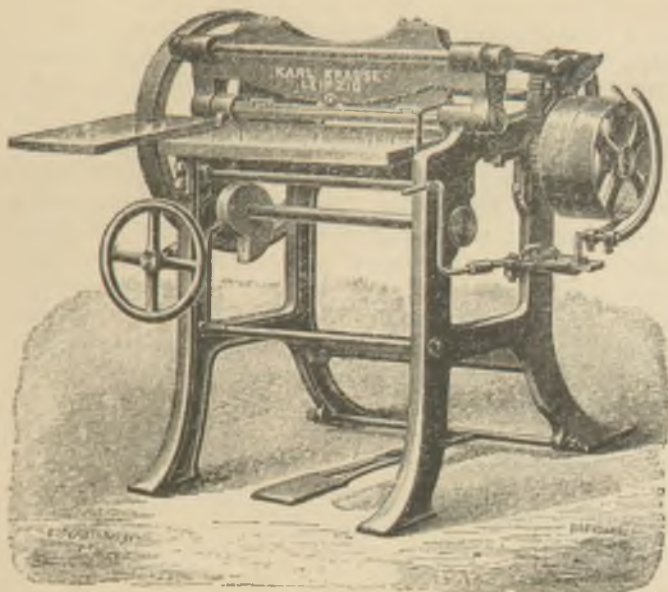
A technikai haladásra nézve a jelentés konstatálja, hogy a gőzcrő a nyomdai üzemben mindinkább tért

Négyosztopos villámsajtó.

veszt az elektromos erő igénybevétele miatt és a villamos áram költségeinek leszállításával utóbbinak általános használatbavételét helyezi kilátásba.

Érdekes a jelentésnek a szedőgépre vonatkozó része. E szerint Bécsben eddigelé csak egy kisebbbrangú nyomdában lett felállítva a Berlinben Löwe által

Könyverinczet gömbölyítő gép.

gyártott Roger-féle *Typograph*, mely gépet a jelentés éppenséggel nem tekinti a legjobb szerkezetűnek, miért is a szedőgépek általánosabb behozatalát a *Monoline*-géptől várja, mint a mely Ausztriában, a steyeri fegyvergyárban készül — tehát honi gyártmány — és szerkezeténél fogva is jobban fog beválni. Mi a magunk részéről erre csak azt jegyezhetjük meg, hogy nálunk Budapesten is volt működésben két nyomdában a fönntemlített berlini szedőgép, de — mint jó forrásból megtudtuk — sehogysem váltotta be a róla híresztelt jó tulajdonságokat, daczára annak, hogy érdekelt oldalról az ellenkezőről iparkodnak a szakvilágot meggyőzni. — Hallomás szerint jelenleg mind a két helyen áll a gép, valószínűleg kipiheni a Berlinből Budapestre tett nagy út fáradalmait.

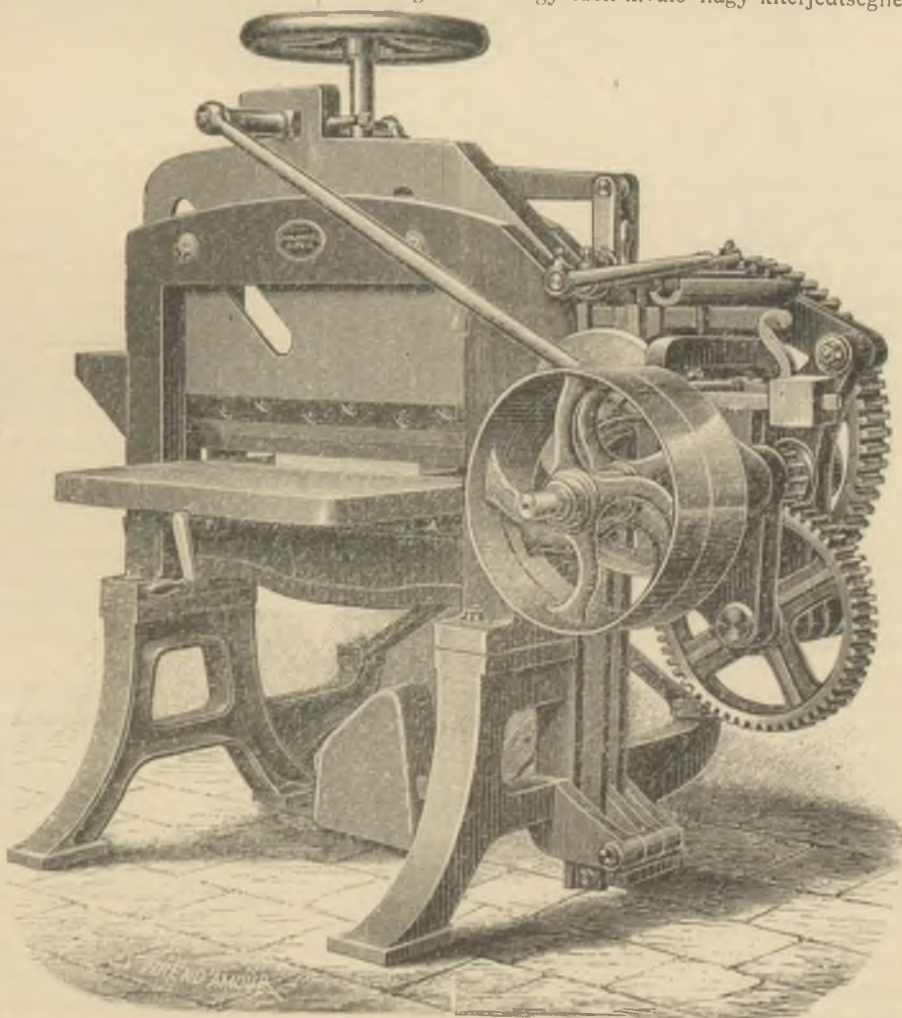
Komolyan hozzászólva a dologhoz, mi sem a *Typograph*, sem a *Monoline*-gépben nem birjuk föltalálni a szedőgép amaz ideálját, mely az azokhoz kötött reményeknek csak némileg is megfelelne, nem pedig azért, mert egyikben sem találjuk a *kézirat-olvasás* problémáját észszerűen megoldva.

A szedőgépeket azonban a jelentés sem tekinti oly faktoroknak, mint a melyek hivatva volnának a bécsi nyomdászat beteges állapotán segíteni, hanem a javulást sokkal realisabb kérdések helyes és mielőbbi megoldásától várja, mint a milyenek a sajtótörvény szabadabb szellemben való reformja, a hirlap- s naptárbélyeg eltörlése, mely óhajoknak teljesítését a kamara sürgősen kívánja. □

A lipcsei kiállitásról.

A *Karl Krause*-féle gépgyár Lipcsében tudvalevőleg egyike a világ ama legnagyobb gyárainak, melyek papírfőlkészítési gépek gyártásával foglalkoznak. Egész sorozatát láttuk e nagyszerű gyár gépeinek már a mi ezredéves kiállításunkon is, de ez elenyésző csekélység volt azon hatalmas csoportozathoz képest, melyben a Krause-féle gépgyár legkülönbébb gépei szerepeltek, mint a lipcsei kiállítás érdekes objektumai.

Krause kiállítása mintegy 500 négyszög méter területet foglalt el és úgy ezen kiváló nagy kiterjedtségénél,

Krause-féle vágógép önsajtolással.

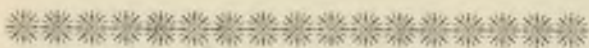
mint a kiállított tárgyak szépsége és izléses elhelyezésénél fogva felköltötte a laikus, de kiváltképp a szakértő érdeklődését. A kiállított tárgyak között látható volt színekben előállított látképe Krause gyárának, élénk képét nyújtván a gyár roppant kiterjedésének, mely ez idő szerint körülbelül 900 munkást foglalkoztat.

Sorban voltak ezután láthatók a relief-dombornyomásra szolgáló sajtók, az úgynevezett »Non plus ultra« sajtó, mely négy asztallal dolgozik és kiszolgálására csak két leányt igényel; e mellett egy hatalmas, négyoszlopos sajtó, melyet »Villámsajtónak« neveztek el; e sajtó képes 85:05 cm.-nyi felületet egyetlen nyomással kisajtolni, mely alkalommal 400.000 kilogrammnyi munkanyomást fejt ki. Ki van állítva még itt egy kisebb, kétszlopos sajtó is, mely szintén két asztallal dolgozik és kisebb alakoknál hasonló szelvényt teljesít, mint az előbbi.

Egy könnyebb építésű sajtót látunk ezután a sorozatban, mely szintén négyoszlopos, de csak egy asztallal dolgozik, mely azonban automatikusan mozog, úgy, hogy a kiszolgáló személy csak a sajtolt anyag föltevésével és kivevésével foglalkozik. Egy másik sajtó különösen litografiai intézetek használatára van szánva; ezen gép munkálási módja az eddig használatban levőektől annyiban különbözik, hogy itt az asztal betolása kézzel eszközöltetik, mely által egyidejűleg a gép is mozgásba jön; erre a sajtolás és az asztal visszatolása következik, mire a gép magától megáll. E gép tehát oly esetekre ajánlható, midőn a sajtolandó anyag föltevése hosszabb időt igényel.

Egy következő sorozat különféle kisebb, könyvkötői használatra szánt gépet mutat be a szemlélőnek, mint aranyozó-, monogram-, recéző-, sarokgömbölyítő stb. gépecskéket. Ezek után hatalmas víznyomású simító-sajtót, valamint egy szintén víznyomású matricza-sajtót látunk, igen erős kivitelben; ez utóbbit galvanoplasztikai célokra használják föl. A legkülönfélébb alakú és szerkezetű gépeket mutatja be a kiállító gépgyár papírvágási célokra; ezek közül különösen kiemelendő a »Rapid« elnevezésű gyors-vágógép. Ha még megemlítjük a kiállított tárgyak közül a mintavágó gépet, a tizhengerű szatírozó és a gőzerőre járó lesajtoló gépet, könyvgerinczet gömbölyítő és a hossz- és keresztmetszetben vágó gépet, azt hisszük, hogy megközelítő képét nyújtottuk a Krause-féle kiállítási tárgyknak, melyeket egyenként valamennyit elősorolni lapunk szűk keretében nem is volna lehetséges. Jelen ismertetésünkhöz a sok-sok gép közül négyet ábrában is bemutatunk s kötelességet véltünk teljesíteni, ha ezen óriási gyárat külön cikkben ismertetve méltathattuk olvasóink előtt.

T.

Egy régi nyomda megszűnése.

Egyik közelebbi számunkban röviden említést tettünk arról, hogy a csiksomlyói nyomda beszüntette működését, még pedig abból az okból, mert az ottani barátok utolsója, ki még járatos volt a betűk fogdo-

sásában és a faprés kezelésében, elhunyt és nem akadt követője szerény működési körében.

Az ilykép szintén végleges nyugalomba helyezett ősi faprés működéséről akarunk tehát itt egyet-mást elmondani.

A szent Ferencz-rendnek a Sarlós Boldogasszonyról elnevezett kolostora nagy hírnek örvend Erdélyben és a közeli Moldovában. Alapítása visszanyulik a messze múltba; a tatárjárás után 1242-ben épült fel újra és terjedelmes körfalainak inkább végvárnak látszik, mint a hogy a derék csikieknek nem egyszer szolgált menedékhelyül a törökök és más vad népcsoportoknak betörésekor. Mint búcsújáráshely is igen keresett központja Csikmegyének, melynek lakossága egyedül maradt híve a római katolikus egyháznak, míg a székely nemzet egyéb részei a Kálvin tanában és az unitárius hitágazatban keresik lelki üdvösségüket.

A szerzetesi nyomda alapítójának *Kájoni János* tekinthető (szül. Nagy-Kájonban 1629-ben, † 1687. április 23-án), ki a kolostor főnöke volt és az egyházi zene fejlesztésével nagy érdemeket szerzett. A nyomda 1675. évben létesült és egyházi tartalmú könyveken kívül naptárakat és egyéb, a nép szükségletét képező nyomtatványokat állított elő.

Megjelentek azonban a csiksomlyói nyomdában az idők folytán értékes nagyobb munkák is; ezek közül egy-kettőt kiirtunk régi jegyzékekből. Ilyen Haller János következő című könyve is:

Pays, a' hékeséges türesnek Payssa. Isten Kegyelmeiből minden rendbeli embereknek vigasztalásokra, kik e' Világnak álhatatlansága miatt háboruságok-szenvedésre jutottak. Nyomtatott a' Csiki Kalastoromban, M. DC. LXXXII. 4-rétű 535 lap.

Kájoni János, a nyomdaalapítónak énekeskönyvét is szorgalmasan utánnyomták, mint a következő kiadás mutatja:

J. Kájoni: Cationale catholicum. Régi és új deák és magyar ajtatos egyházi énekek, dicsőretek, soltárok és litániák. . . . Most másodsor. . . . Mártonffy György. . . . istenes költségével kinyomtatott. 3. rész. A Csiki Sarlós B. A. Kalastromában nyomtatott 1719. 4-rét.

Vége ideiktatjuk még egy Csiksomlyón napvilágot látott Verbőczy-kiadásnak címét is:

Decretum Latino-Hungaricum Juris Consuetudinarii Inelyti Regni Hungariae et Transylvaniae. Az az: Magyar- és Erdélyországnak Törvénykönyve. Verbőczy István által iratott 1514. esztendőben. Typis Conventus Csikiensis. Sumptibus Spect. ac Gener. Dom. Nicolai Endes de Csik Sz. Simon, ejusdem Conventus Syndici Primatis etc. Anno salutis 1745. 4-rét, 623 lap.

Az 1848—49-ki szabadságharcban nevezetes szerep jutott a csiki szerzetesnyomdának. Itt nyomták ugyanis a *Hadi Lapot*, Bem tábornok hivatalos közlönyét, melyből össze-vissza hat szám jelent meg kis negyedréte alakban. E lap ma a legnagyobb ritkaságszámba megy, mivel a csiki nép, hogy a nálok nagy tiszteletben álló hazafias szerzeteseket a bécsi kormány zaklatásaitól megóvjá, a megkerithető lappéldányokat megsemmisítette.

Az ötvenes években is sanda szemmel nézte a kolostori nyomda működését az abszolutisztikus kormány és mint Hentaller Lajos *A balavásári szürel*

czímű dolgozatában írja, 1852-ben megtörtént, hogy Veress Mihályt, a zárda főnökét fogságba hurczolták amaz ürügy alatt, hogy a kolostorban forradalmi kiáltványokat állítottak volna elő.

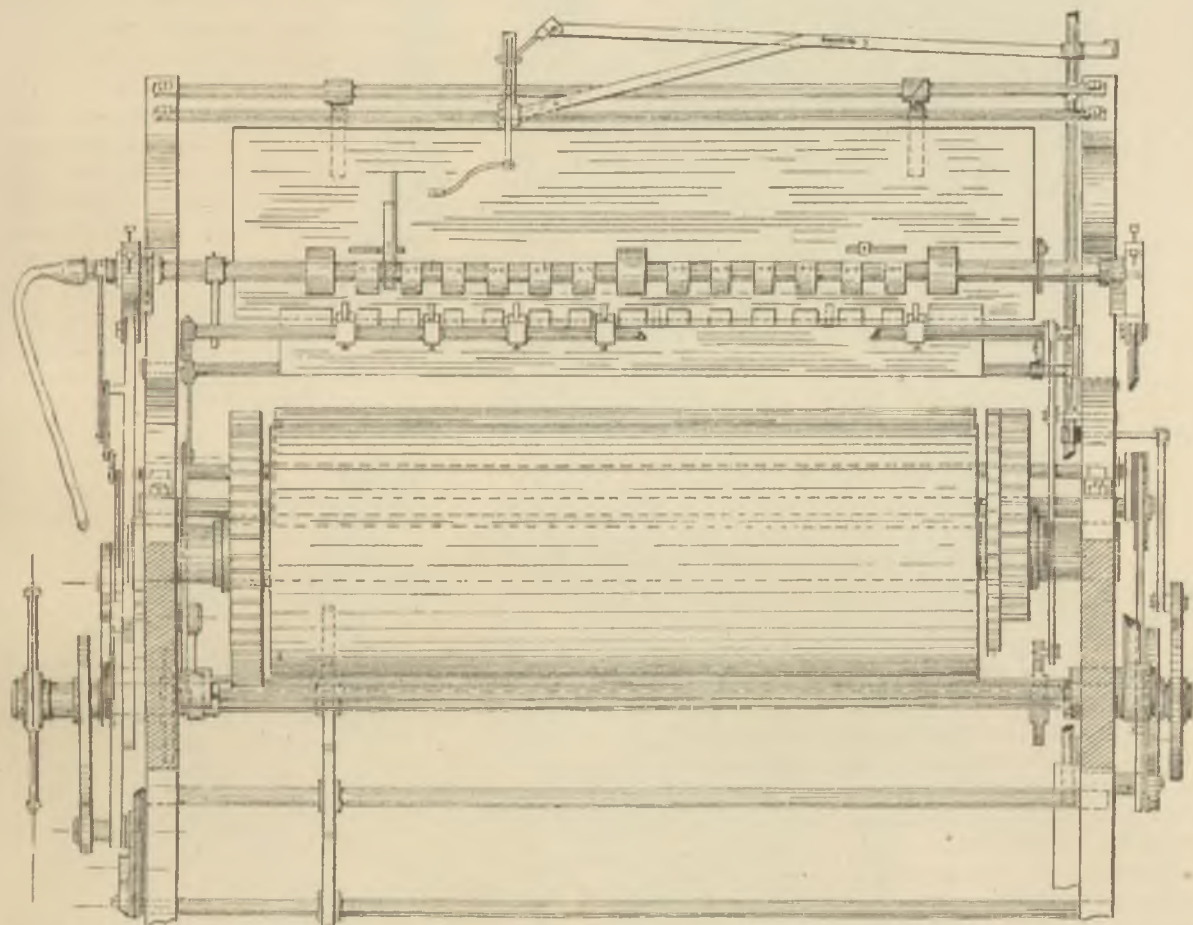
Utóbbi években a nyomda már nem foglalkozott terjedemesebb munkák előállításával, kopott betűanyaga nem engedte azt meg; legfőlebb gyóntató-cédulákat, rövid imádságokat és egyéb apróságokat nyomtak a bűcsúsok részére.

Külön megemlítést érdemel még a kolostor gazdag könyvtára. Erről *dr. Ballagi Aladár* emlékezett meg a *Magyar Könyvszemle* 1879-ki évfolyamában körülményesebben, írván egyebek között:

san valami X. századi pergamentbe volt kötve, melynek betűi a fatáblát borító pépre világosan lenyomódtak. Röviden szólva, a csiksomlyói zárdakönyvtár ritkánál ritkább középkori emlékek tárháza.

Mindezek után még csak annak az óhajnak adunk kifejezést, vajha a kormány vagy más arra hivatott közeg figyelme erre a szép multtal bíró nyomda maradványaira kiterjedne és azok végső elenyészését meggátolná olyképp, hogy a nyomda berendezése, mint a régi hazai nyomdászatnak egyik nagybecsű ereklyéje, vagy a kolozsvári muzeumban, vagy pedig a Magyar Nemzeti Muzeumban találna elhelyezést és gondos ápolást.

Firtinger Károly.

1. ábra. (Önműködő ívberakó készülék.)

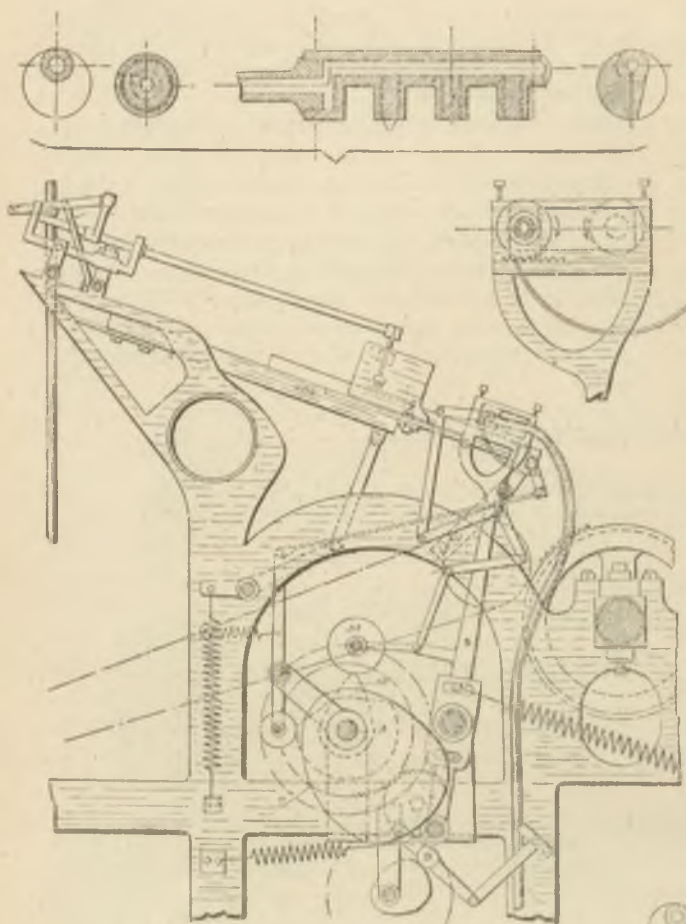
A csiksomlyói szent ferenczrendi zárda könyvtárát inkunabulák tekintetében hazánkban egyedül a pozsonyi káptalané mulja felül, s tén csak a gyöngyösi francziskánus-zárda könyvtára mérkőzhetik vele. A kolostor első emeletén, egy sötét kis szobában van összezsúfolva, körülbelül kétezer kötetet tartalmazhat, melyeknek legalább fele valóságos ősnymtatvány . . . Becsessé teszik a könyvtár példányait a marginalis jegyzetek. Csaknem minden darab tele van írva középkori vagy újabb jegyzetekkel, melyek Erdély történelmére, magánügyekre, égi tüneményekre, astrologiára, orvosi szerkekre stb. vonatkoznak. Van egy kódexe, melynek fatábláján az írás jellege után ítélve, egy X. századbeli kézirat tükörből tisztán olvasható; a kódex bizonyo-

Önműködő ívberakó készülék.

Egy messze kiható új találmányt volt alkalmunk a napokban immáron működésben látni, mely, nézetünk szerint, sokkal hamarabb fog tért foglalni és hasznos eszközzül szolgálni a könyvnyomtatás terén, mint a szedőgép; ezen új készülék az *automatikusan működő ívberakó*, melylyel a gyorsajtónál való kézi erőt akarják helyettesíteni.

Nem első kísérlet ez új találmány sem; a külföld országában hosszabb idő óta próbálgatják, s hogy

8. ábra.

2. ábra. (Önműködő ivberakó készülék.)

eddig nem vezetett eredményre, annak legfőbb oka az volt, hogy a papirosívek egymáshoz tapadását nem sikerült annyira legyőzni, hogy egyik ív a másik után egyenként, biztosan vitessék a nyomóhengerhez.

Az egyes ívek elvezetése is elhibázott volt e kísérleti készülékeknél, még pedig azért, mert ezt szalagok eszközölték. A baj az volt, hogy a vékonyabb gyártású ívek ferdén és bizonytalanul vezetődtek az ívfogókhoz.

Eltételezve a téves alapeszmétől, a fentebb említett bajt növelte még az a körülmény is, hogy a szerkezet szerfölött bonyodalmas volt, s olyan embernek, a ki nem mechanikus: teljességgel áttekinthetetlen. Ez is, meg drágasága is kizárta a gyakorlatban való alkalmazhatóságát.

Hogy az önműködő berakókészülék a gyakorlatban beváljon, a következő legfontosabb követelményeknek kell megfelelnie:

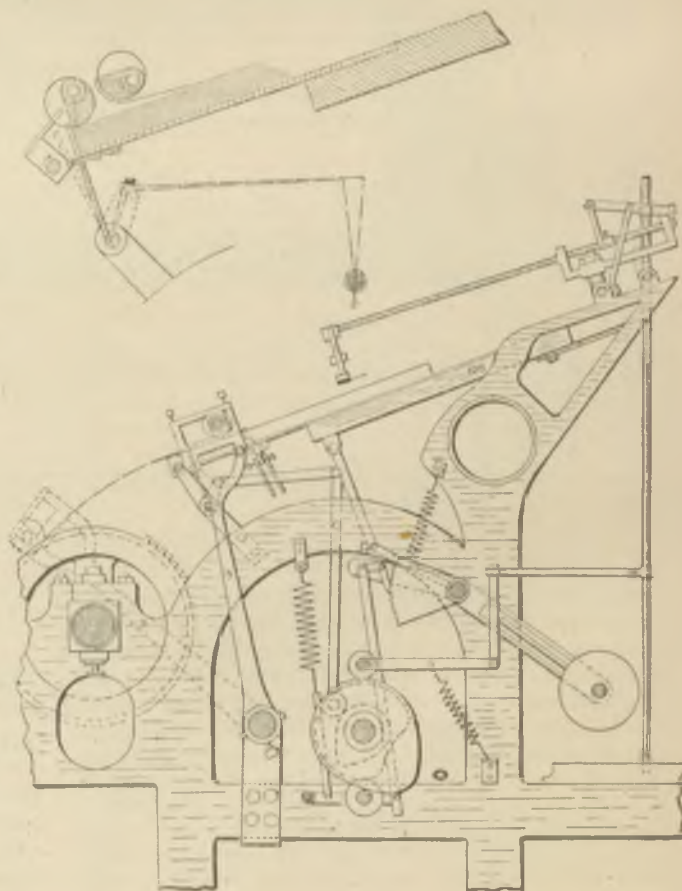
1. Az ívek elvezetése a papirhalmazról teljesen biztosan történjék;
2. az íveknek az ívfogókhoz való elvezetése teljesen pontos legyen;
3. a berakó szerkezete egyszerű és könnyen áttekinthető legyen;
4. pontos sorgyenre (register) dolgozzék;
5. könnyen beszerezhetővé tegye azt olcsóságá-

Az e fajta készülékekkel Berlinben, Drezdában, Bécsben és Augsburgban való meddő kísérletezések után most már olyan ívberakó készülékről adhatunk számot, a mely a fentebb vázolt követelmények valamennyiét egyesíti magában. Ez a készülék, mely minden országban szabadalmazva van és a Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság igazgatójának tulajdona, nyolcz hónapja működik a Pallas részvénytársaság nyomdájában s minden, a gazdaságos nyomdai munkához fűzött követelménynek tökéletesen megfelel.

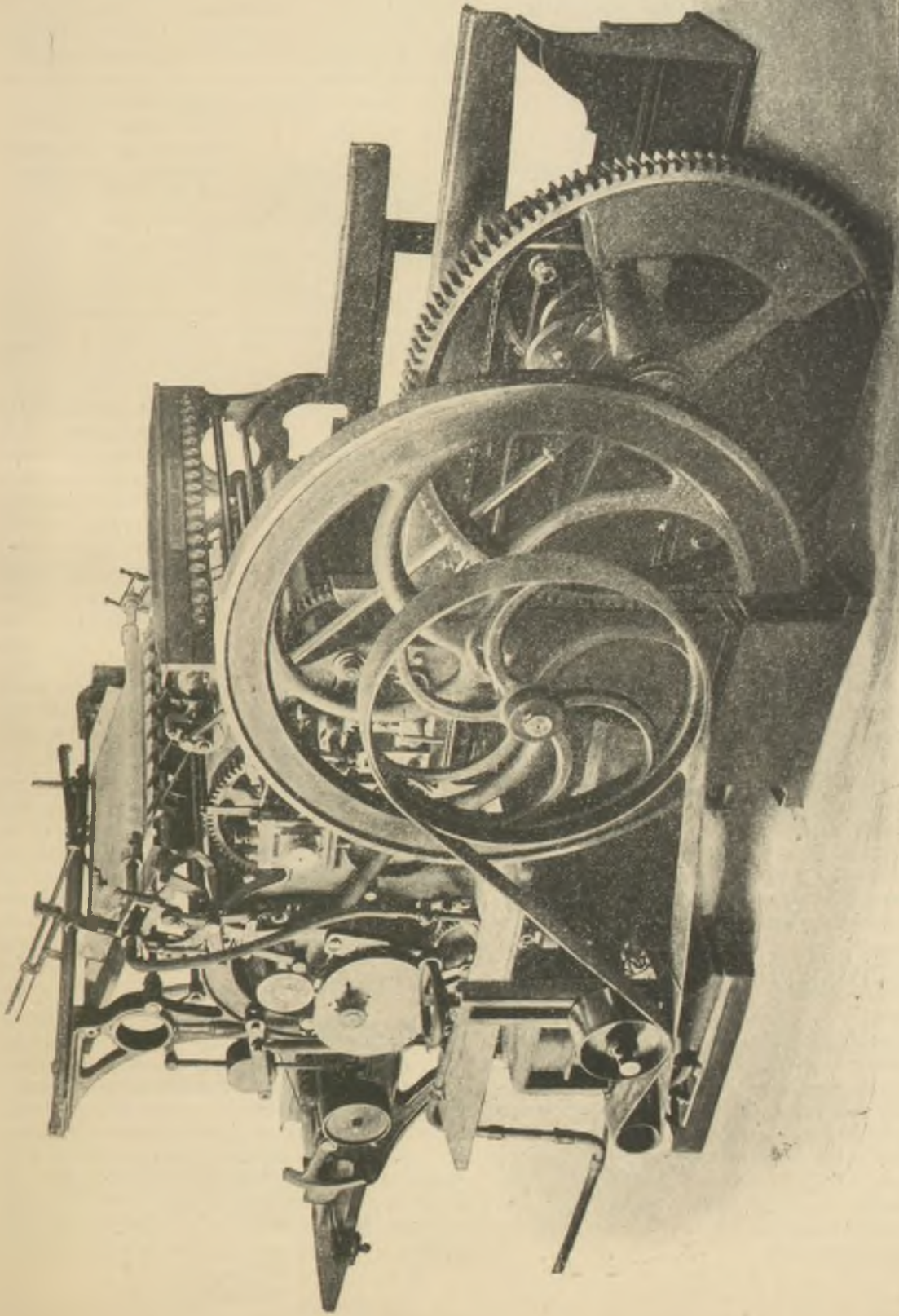
Mielőtt a készülék részletesebb leírását megkezdenők, nagyjából vázoljuk a szerkezetét.

A készüléknek fő része két emeltyű, a mibe excentrikus szívóhenger van ágyazva. Ez a henger előre és visszafelé mozog. Visszafelé mozgásában a magától emelkedő és sülyedő berakó-asztalt érinti, előrenyomultában pedig az ívfogókig jut. A szívóhenger közvetlenül a nyomóhenger fölött van, azért, hogy a fölemelt papirosnak a lehető legrövidebb legyen az ívfogókig az útja. Az ív fölszivása után a szívóhenger beágyazott emeltyűiben az ívet kissé föltkeri s e pillanatban a berakó-asztal a rajta levő papirosalmazzal lejjebb sülyedvén, az ív az ívfogóhoz vezetetik. Az egyes ívek leválasztását s a tapadás megszüntetését tehát a sülyedt berakó-asztal és a kissé föltkerített ív közé szorult levegő okozza. Hogy azonban a tapadás minden eshetősége elkerül-

4. ábra.

3. ábra. (Önműködő ivberakó készülék.)

9. ábra (Az önműködő ivberakó készűiek egy augshurgi gépre alkalmazva.)

tessék, a felső ív fölszivása után leszorító kampócska szorol a berakó-asztalon maradt papirohalmazra s azt, a míg a szívóhenger a következő ívet elvezeti, fogva tartja.

A pontos sorogyen biztosítása okából a berakódó-deszkán fekvő papirhalmaz hosszát két oldalt önműködő tolólapok, lengő mozgást végezve taszítják ide-oda, egyrészt, hogy az egymásra tapadt papirhalmaz e mozgások folytán meglazuljon, másrészt, hogy a legfelső ív ez által a pontos nyomáshoz szükséges helyre illeszkedjék, olyaténkép, mint az eddig is az automata-ikus berakó-készülékénél történik.

A gyorsajtó fő hajtótengelye általmozgatott (1) tengelyen elrendezett ex-czenterek a szívóhenger emeltyűit oly módon működtetik, hogy a henger körívben a berakó-asztaltól az ívfogókhoz és onnét vissza leng.

Kiindulva a 3. ábrában pontozottan jelzett helyzetből, melyben a szívóhenger épp egy papirosívet helyezett a nyomóhengerre, a (2) tárcsa a (3) hengert a berakó asztalhoz (az ábrán teljes vonalakban jelzett helyzetbe) fogja visszamoogatni. Ezen helyzetben szívja magához a papirosívet és bizonyos ideig nyugalomban marad. Az orralakú (10) tárcsa azonban abban a pillanatban, midőn a szívóhenger a papirosívet magához rántotta, a (11) esigához ütközik, majd a szívóhengert elfordítja, mely vezetékében hátrafelé is kénytelen mozogni és a felszívott ívet magára

feltekeríti (2., 4. ábra). A szívóhenger e mozgásának az a célja, hogy a legfelső ívvel a tapadás folytán esetleg magával rántott második vagy többi ívek időközben lemaradhassanak. A szívóhenger e mozgásának befejezése után visszafelé mozog, tehát előre vezetődik, úgy, hogy a nyomóhengerhez érve, a felszívott papiroszt az ívfogóknak leadja. A szívóhenger e mozgásai közben azonban a berakóasztalnak a legfelső ív levétele céljából kissé emelkednie, azután a tapadás csökkentése céljából süllyednie kell.

Hogy a papirosíveket a szívóhenger mindig egy és ugyanazon állásukban vegye fel, azaz hogy pontos sorogynt (register) érthessünk el, a mellső s oldalsó taszítólapok lengő mozgást végeznek, úgy hogy a papiros a szívóhenger által való felvétele előtt előbb az 5. ábrában feltüntetett I nyíl, azután a II és végül a III nyíl iránt tolatik el, úgy hogy a felső ív mindig ugyanazon helyre kerül.

Az 1. ábra a készülék felülnézetét mutatja; a lengő tolokészülék oldalnézete a 6-ik ábrán van, a szívóhengerre (8. ábra) elhelyezett ívfogók a 7. ábrán láthatók. A 9. ábra a készüléket augsburgi gépre felszerelve tünteti fel.

Szakemberek előtt aligha kell vázolnunk ennek a készüléknek hasznát. Ezért csak néhány, a gyakorlatból merített előnyét akarom e helyütt ismertetni.

A készülék biztos működése a gyorsajtó járását nem befolyásolja, úgyannyira, hogy a gyorsajtók a lehető leggyorsabban működhetnek, a mi természetesen szintén jókora haszonnal és megtakarítással jár.

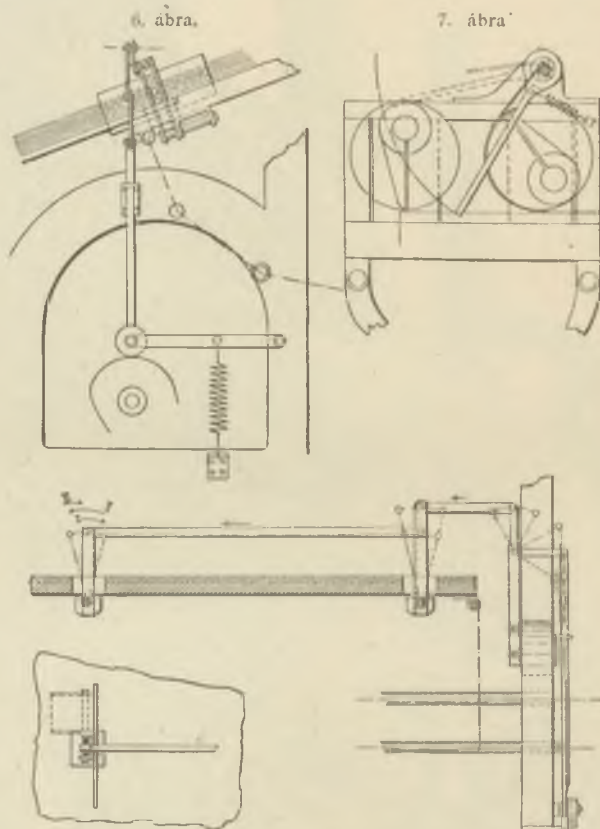
Az eddig alkalmazott berakónőket tökéletesen fölöslegessé teszi a készülék. Egyetlen ember négy gyorsajtónak a dolgát végezheti, miután a gyorsajtókat kirakó készülékkel és önműködő megállító-szerkezettel is felszerelik, olykép, hogy e megállító-szerkezet a legkisebb zavarnál kézi beavatkozás nélkül rögtön megállítja a gépet.

A munkák fölhalmozódását nagyrészt elkerülhetjük e berakó-készülék alkalmazásával, mert a gyorsajtó szakadatlanul működhetik, még pedig a nélkül, hogy ez által költség-többletet okozna.

Alkalmunk volt, mint már a cikk elején megjegyeztük, személyesen is meggyőződni az önberakó munkaképességéről, s elmondhatjuk, hogy meglepett annak precíz működése.

Jelenlétünkben éppen vékony, csaknem hártyszerű papiroszt rakott be egyik gépen a készülék s bár mindig azt vártuk, mikor fog két vagy több ívet magával rántani: ez egyetlen egyszer sem fordult elő; sőt a nélkül, hogy a gépet megállították volna, az előbbinél négyszeresen vastagabb papiríveket állítottak fel, melyeket, s azok elfogyasztása után a még fenn levő vékony papiroszt ismételtelen minden akadály nélkül a legpontosabban vezette a nyomóhengerhez.

A készülék működése egészen azt a benyomást tette reánk, hogy az ívberakás dolgában csakugyan megtalálták azt az irányt és a megtalált irány folytán ama készüléket, mely a gyorsajtói berakásnál való kézi erőt csaknem teljesen feleslegessé teszi, s báf előreláthatólag sok munkás kezéből fogja kivenni az eddigi megállítási eszközt, mégsem, vagy talán éppen ezért nem szabad megtagadni ama nagy fontosságot, melylyel e készülék sikerült volna járnai fog. Az élet

5. ábra. (Önműködő ívberakó készülék.)

ismét csak ki fogja egyenliteni azt a kisebb-nagyobb rázkódtatásokat, mely ilyen találmányokat kísérni szokott; a technikának folyton-folyvást való fejlődését azonban kicsinyes lamentációkkal nem lehet föltartóztatni, hanem alkalmazkodnunk kell hozzá.

Mindenesetre becsületére válik a magyar gépész-iparnak, hogy az önberakó-készüléket, annyi meddő külföldi kísérlet után, itthon sikerült létrehozni.

Szerkesztő.

CSARNOK.

Visszapillantás tizenháromhavi utamra.

Felolvastattam a Szakkör 1897. évi május hó 30-iki havi ülésén.

1893-ban, háromhavi Magyarországon tett utazás után, rászántam magam arra, hogy a külföldön próbálom szerencsét. Tagja voltam a nyomdász-egyletnek, s mint ilyen biztosítva voltam arról az oldalról, hogy utazás közben nem fogok szükségét szenvedni odakünn sem.

Ügyis történt. Május hó közepén léptem át a magyar határt Csáktornyanál Marburg felé. Nagyot dobant a szívem, midőn hazánk határait átléptem; idegen népek között, idegen földön voltam a sors hányatásainak kitéve. Ki tudja, mily viszontagságokon kell majd keresztülmennem?! Megváltoztak, elmúltak már azok az idők, a midőn egy fiatal iparos-segédnek kellett világot próbálni menni s addig be sem vették valamely czéhbe tagul, míg nem mutathatott fel bizonyítékokat az iránt, hogy ő bizonyos ideig idegenben (in der Fremde) volt. S ha jelentkezett a czéhben — épp úgy, mint ma a Kisfaludy- vagy Petőfi-társaságban — székfoglalóval kellett belépnie s e székfoglaló abból állott, hogy el kellett mesélnie, mi mindent tapasztalt és látott utazásai alkalmával.

Ma már egészen másképp van. Az iparos-segéd, ha fel szabadul, odatörekszik, hogy állandó foglalkozásra tegyen szert s hogy ezt megtarthassa, minden lehetőt megtesz s fűt-fűt megmozgat ennek elérése érdekében.

Bekövetkeznek azonban oly idők is, — s ezek nálunk nyomdászoknál nem ritkák — a midőn megcsappan a munka s eltelik több hónap a nélkül, hogy a legszorgosabb utánjárással is munkát kapna.

Azoknak, a kiknek helyben szüleik, rokonaik vannak, vagy anyagi helyzetök olyan, hogy fel tudják magukat huzamosabb ideig tartani, könnyű; de mit tegyenek azok, a kiknek sem szülőik, sem rokonaik nincsenek, vagy ha vannak is, szegények, sem egyéb körülményeik meg nem engedik egy helyen tartózkodni hosszabb ideig foglalkozás nélkül; a kik rá vannak utalva a mindennapi kenyérért való küzdelemre?

Nehéz kérdés! Nyomdásztársadalmi szempontból különösen nehéz. Egy más iparos, például: kovács, bognár, lakatos, csizmadia vagy más oly munkás, a kinél a kézi ügyesség mellett testi erőre is van szükség, könnyebben oldja meg e kérdést, mert ha az iparáguknál beállt munkapangás következtében hamarosan nem kapnak munkát, kapják magukat s — addig, míg ott ismét munkát kapnak — elvállalnak egyéb foglalkozást, a mi a nyomdászoknál ki van zárva. Hogy miért? Azt hiszem, erre felelni sem kellene, mert egy betűszedő elmehe-e fát vágni, zsákokat

hordani, talicskázni vagy más oly munkát végezni, a hol egész testi erejére szükség van? Úgy-e nem. Mert ha ezt megteszi, idővel hasznavehetetlen lesz a szekrényénél mint betűszedő, a hol könnyű és ügyes kézre van szükség.

Szép és örömmel üdvözölhető tehát az az intézmény, mely a nyomdászoknak megadta azt a lehetőséget, hogy — bár gyalog az országúton — egyik városból a másikba mehessenek munkát keresni, a nélkül, hogy útközben szükségét kelljen szenvedniük.

En is, miután nem volt sem vagyonom, sem gazdag rokonom, kaptam magamat és fogtam a vándorbotot, mentem világot próbálni, no meg — nézni.

Hogy mi hasznom volt belőle, az ismét más kérdés. Elég, ha felemlítem, hogy az ilyen szegény embert, mint szerény magam is, a ki az országúton kénytelen utazni, az urak meg az olyanok, a kik sohasem próbálták meg, hogy miként megy az olyan embernek, ki a saját két keze munkájára van utalva s ha munka nincs, nézheti az ekeket, úgy tekintik, mint egy közönséges csavargót, a ki *nem tud* vagy *nem akar* dolgozni.

Ilyen és ehhez hasonló gondolatok üldöztek akkor, midőn a magyar határt stájer Polstraunál átléptem.

Nem sokáig volt azonban szabad ábrándjaim között időzőm, mert az idő és a foglalkozást keresés ösztöne elűzte e gondolatokat s én Stájerország hegyes-völgyes vidékein csakhamar otthonosnak érzém magam.

Nagyon sokat mondhatnék Stájerország, úgy az azzal szomszédos Karintia, továbbá Tirol és Vorarlberg, valamint a többi országok természeti szépségeiről, a népviselet és különféle szokásokról, a népműveltségről, a különféle nyelvről stb., jelen értekezésemben azonban csak a főbb pontokra fogok a fentebbiekből hivatkozni, míg most inkább nyomdásztársadalmi szempontból kívánok részletesen foglalkozni cekkel.

Mindenesetre lesz rá gondom, hogy — a mint tőlem telik — a hasznosat a kellemessel fűszerezve, ez értekezésemet élvezhetővé tegyem.

Ugyancsak elnézését kérem t. hallgatóimnak az iránt is, hogy a sorrendet úgy, a mint utazás közben átéltem, betartani fogom.

***

Hallgatóim bővebb informálása végett és hogy magamat jobban megértessem, szükségesnek tartom, hogy a kitézőit tárgytól kissé eltérjek és a különféle szokásokról meg a »vándorlókat« érhető kellemetlenségekről meg ne feledkezzek.

Az osztrák, továbbá a német államban létezik egy törvény, az úgynevezett »Vagabundengesetz«. Ez a törvény különös szabályokat ír elő a munkanélküli és az utazó munkások számára s így nem ritkán megtörténik, hogy egy mitsen sejtő iparos-segéd minden ok nélkül összeütközésbe jő a hatósággal és az ilyen összeütközéseknek rendesen nem szokott jó vége lenni s igen gyakran — sőt lehet mondani majd mindig — az utasok rovására végződik és annak szabadságába kerül.

Pedig mit vét az ilyen szegény utas? Semmit. Egyszerűen a törvényben előírt határidőn túl merészel munka nélkül lenni és ez volt veszte.

Egy utazó, minden rossz gondolatától menten, cigarettával szájában, melyből egy lokomobil módjára füstfelhőket ereget, vígan halad az országúton. Szemközt egyszerre csak feltűnik egy fényes vonal a levegőben, mely hovatovább nagyobb lesz, végül a fényes vonalból egy eleven esendőr bontakozik ki. Az utas — mint a kinek rendben van a szénája, — hátran folytatja útját s találkozik a esendőrrel. Ez megszólítja:

— Hová megy?

— Klagenfurtba.

- Honnét jő?
- Marburgból.
- Mutassa az okmányait.

Az utas előszedi okmányait s odaadja a csendőrnek megvizsgálás végett. Ez átlapozza, jobbról-balra, elülről-hátra, össze-vissza nézgeti az okmányokat s daczára annak, hogy az okmányokban világosan válaszolva van minden kérdésre, tovább intézi a kérdéseket:

- Mióta van munka nélkül?
- Kilencz hete.
- Nem tudja maga azt, hogy csak *nyolcz hétig szabad* munka nélkül lenni?
- Tudom, kérem; de mit tegyek, ha nem kaphatok munkát?...
- Nem kap munkát?... Ismerem már az ilyen kifogásokat. Mondja egyszerűen, hogy lusta dolgozni.
- De kérem...
- Hallgasson, mert becsukatom, hogy fekete lesz...
- Hiszen nem...
- Mit, még feleselni mer?
- Nem...
- Van pénze?
- Van...
- Mutassa!...

Az utas előszedi néhány garasát s odamutatja a követelő csendőrnek.

- Mennyi ez? Ez az egész?
- Kérem, ha az ember oly soká van munka nélkül, nem lehet több.
- Most jöjjön velem!

Ezzel maga előtt kíséri a halálra rémült vándorlegényt a legközelebbi csendőrállomásra, hol pár napig koplaltatják, majd átadják az illetékes járásbírósnak, hol »koldulás« és »csavargásért« elítélik nyolcz naptól három hónapig terjedhető fogházra.

Ez az osztrák és német igazságszolgáltatás — a vándorlók szemében. A legérdekesebb azonban az, hogy ez ellen még szólni sem lehet, mert ezt a törvényt így írja elő.

Ine egy kis kóstoló. A ki Ausztriában nyolcz héten túl (Tirol, Vorarlberg, Karintia, Stájerország, Salzburg, Krajna hat hét; Osztrák tengerpart, Galiczia, Bukovina, Szilázia részére öt hét), Cseh- és Morvaországban tíz hétnél tovább munkanélküli, továbbá azok, a kik — a munkanélküliség időtartamára való tekintet nélkül — a kéregetésnél rajtáéretnek, nyolcz naptól három hónapig terjedhető fogházzal büntetendők. A kik harmadszor büntetettek, 18 hónaptól 10 évig terjedhető dologházra ítélhetők. (A dologházra ítélt szerencsétleneket körülből a hajdani gályarabokhoz lehet hasonlítani, azzal a különbséggel, hogy a testükre nem égetnek »ismertető« bélyeget.)

Egyes városokban meg van tiltva az utasnak, hogy a munkaadóknál munka után nézzen. A ki ez ellen vét és tetten érik, mint a fentebb jelzett esetben, t. i. csavargás és koldulás miatt elítélik. Mert a munka után való nézést »finomabb koldulási módnak« tulajdonítják.

Ezen segitendő, felállították az úgynevezett »természetbeni ellátási állomásokat«, a hol, mint a törvény előírja, a kiszabott határidőn belüli munkanélküliek, illetve utazók felvételnek. Ugyancsak itt van a »helyközvetítő iroda« is.

A belső szervezete ez az ellátási állomásoknak: A mint egy utas felvételért jelentkezik, elveszik az összes okmányait s utasítják, hogy a fogyasztott, illetve fogyasztandó ételért — mely áll reggel egy darab kenyérből, délben rosz, emészthetetlen főzelékből és ugyanoly minőségű leves meg egy filat kenyérből, este pedig néhánynapos hűdös paczalból; a szállás áll egy vaságyból, melyen rosz szalmazsák van és egy vékony lópokróczból (a meleget t... k és egyéb ilyenmű bogarak tartják fenn) — néhány órán át dolgozzék.

A munka rendszeren favágás, utczasöpítés, trágyahordásból áll. Már most tekintve azt, hogy az azon munkáért kiszolgáltatandó étel jóval kevesebbet ér, továbbá hogy az étel rosszassága és a helyiségek piszkossága miatt egy tisztességesen öltözött, magára adó iparos-segéd az ellátási állomásokat igénybe nem veheti, kérdés, hogy mily út marad meg neki? Az, hogy az utas vagy a jólelkű emberiség pártfogását veszi igénybe, vagy pedig — ha teheti — a saját megtakarított pár garasából éldegél, a mig benne tart.

Szociális szempontból mindenesetre igen éles bíráló tárgyává tették úgy az említett törvényt, mint az ennek folyományaképp létesített ellátási állomásokat, melyhez még azon kényszerítő eszközt is csatolták, hogy az állomásokat fölkereső utas *köteles* a neki felajánlott munkát elfogadni, daczára, hogy ő azt egészségi vagy más szempontból el nem fogadhatja. Ha el nem fogadja, alkalmazzák reá a »Vagabundengesetz« 2. §-át.

Nyomdászok, kik a nemzetközi szervezethez tartoznak s így utasségelyt kapnak, meg vannak bizonyos határig kimélve az ilyen zaklatásoktól; de vannak azért oly esetek is, a midőn, ha okmányai rendben vannak, pénze is van, nyugtakoványával is igazolja, hogy ő egyleti tag, — mondom — mindezek daczára megtörténhetik vele, hogy útjának feltartóztatván, fogságba kerül és az ily elítélés ellen nincs felebbezés, mert a vándorlegény az utolsó ember a világon — a hatóság szeme előtt.

Pedig ez sok esetben nem áll.

Az előadott bevezetést jónak láttam előrebocsátani és ismételve elnézést kérek a kitérésért.

***

A legelső nyomdával bíró város, melyet a magyar határtól utaztomban osztrák földön elértem, *Pettau* volt. Ez egy csendes kis város, a hol a fölött vitatkoznak, hogy melyik legyen a *hivatalos* nyelv, a német vagy pedig a szlovén. És ugyancsak ez ad annak a kis nyomdának is munkát, a mely e városkában van.

Pettautól a Dráva mellett haladva, másfél nap alatt Marburgba értem. Itt kifizetőhely lévén, egy napi pihenőt tartottam, mely idő alatt megtekintettem a város nevezetességeit és elköltöttem pénzenet, úgy, hogy másnap egy krajczár nélkül kellett Marburgból távozzom.

Marburgban két nyomda van, mely szám nem igen van arányban a város 18.000 lakosával; különösen ha tekintetbe vesszük, hogy a városban több nagy intézet, kerületi székhely és szépszámú intelligens közönség van, mely többnyire és meglehetősen gyakran igénybe veheti Gutenberg művészetét, továbbá ha tekintetbe vesszük, hogy a környéken sincsen valami nagyon közel nyomdával bíró város.

Marburgtól Klagenfurtig az öt napig tartó úton nincsen nyomda, pedig útközben van néhány város, a hol fenn tudná magát tartani. Ilyenek például Ober-Drauburg és Völkermarkt is.

Klagenfurtban, Karintia fővárosában, van kilencz nyomda, melyekben 53 szedő, 7 gépmester és 2 szedő-nyomó van alkalmazva.

A városban lenne elég nevezetesség, a mely megtekintésre érdemes; többek között néhány középület, a főtéren levő vizokádó sárkány, a herezegi palota, a propeller-állomás, a honnan a lakosságnak alkalma van a gyönyörű fekvésű wörthi tóra kirándulni propelleren stb. stb. Nekem azonban mindez nem okozott semmi gyönyörűséget sem ez alkalommal, mert lázasan készültem Olaszországba való utam előkészületeivel.

Egy kissé furcsán hangzik talán, ha egy vándorló nyomdász-legény azt állítja, hogy ő uti »előkészületekkel« volt elfoglalva, holott bizony nincs neki egyebe egy pinklibe becsomagolt ingnél, egy lábravalónál, egy-két gallérról, no

meg talán a legutóbb megjelent *Vorwärts* vagy *Correspondent* számánál.

De mégis! Ha az ember tudja azt, hogy olyan országba fog utazni, a melynek nyelvét nem érti, vagy nem egészen, a mikor képzelgetben maga előtt látja Velenczét az ő vizcsatornáival, Rómát katakombáival, Nápolyt az ő koldusával, a Vezuvot és egyáltalán Olaszországot az ő narancs- és citromligeteivel, fügefáival, mondom, ha belképzelni tudja magát abba az útba, melyet milliók és milliók szeretnének megtenni, de nem tehetik meg: akkor lázba jön az utas és olyan dolgokat szándékozik magával vinni, a mire nincsen szüksége; de nem számít azon eshetőségre, a mely útjában érheti és a mely *»eshetőség»* velen is megtörtént és a mely magasan repkedő ábrándjainnak nyakát szegte.

Venkovits Károly.

(Folyt. köv.)

VEGYESEK.

Mellékleteink. Mai számunk már a szöveg között is bőven el van látva mintákkal és egyéb ábrázolatokkal, ehhez járul még a mellékleteinken látható, az ezredéves kiállítás kitüntetettjei részére készült oklevelek két reprodukciója is, a mely eredetileg a dr. Mallekovits Sándor által szerkesztett *kiállítási főjelentés* harmadik kötetéhez van mellékelve. Összesen ötféle oklevél készült; de mivel nem állott rendelkezésünkre mindegyikből a szükséges példányszám, azért azt csak kettőnkint feleszerelve osztottuk meg lapunk olvasói között.

Az első fölolvasó-ülés e hó 24-én délelőtt 1/2 10 órakor lesz a Kerespesi-út 32. sz. a. levő Máday-féle vendéglő külön udvari termében. Az őszi idény első fölolvasója László Dezső szaktársunk lesz, a ki a nyomdászoknál szükséges általános műveltségről és a modern nyelvek ismeretéről fog értekezni. A tolforgató szaktársakat ezen az úton is felkérjük, hogy tiszteljük meg körünk fölolvasó-üléseit dolgozataikkal; a tagokat pedig arra, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg az üléseken, ezzel jutalmazva a fölolvasók fáradozását.

Az Évkönyv előfizetési pénzeinek beküldési határideje október hó végén jár le. Figyelmeztetjük tehát a gyűjtőket, hogy küldjék be az előfizetési pénzeket minél előbb, mert az Évkönyvet a beküldés sorrendje szerint expedíálják és a megjelenéskor már a könyv ára is drágább lesz s helyben 70 kr., vidékre pedig *példányonként* 77 krajczárba kerül.

A lapunk szakezikk-pályázatán díszérettel kiüntetett »A milyen a munka, olyan a jutalom« jeligés dolgozat szerzője Schwarzl Adolf, a Hungária-nyomda művezetője, ki a szépen megírt pályamunkát már át is engedte az Évkönyv 1898-diki folyama számára.

† Helyfi Ignác, a magyar parlament és politikai irodalom egyik legkiválóbb személyisége, f. hó 11-én hunyt el, közhasznú életének 67-ik évében. Politikai tevékenységének vázolását, mint körünkön kívül esőt, mellőzve, csak azt akarjuk megemlíteni, hogy az általa Turinban és Milanóban kiadott *Allianza* című lap számára utóbbi városban a hatvanas években saját nyomdával bírt; 1867-ben alapította pedig *A magyar magyar* című emigrációs hírlapot, mely 1870. július haváig állott fenn. Hazajöve, itten parlamentáris szereplésen kívül Kossuth Lajos *Iratáinak* sajtó alá rendezésével emelt önmagának is el nem muló emléket!

A Világosság című, *Budapesten* múlt évi szeptember hó 4-én keletkezett nyomdászati hetilap, az István-napkor Debreczenben tartott nyomdászkongresszuson hozott határozat alapján, f. évi szeptember hó 17-én megszünt. A lap tudvalevőleg a budapesti szaktársak körében támadt ellenzők pártközlönyc volt s *Rothenstein Mór* szaktárs szerkesztette.

A fővárosi hírlapirodalom napról-napra újabb átalakulásokon megy át. Régebben a háromkrajczáros képes újságokkal akartak a népre hatni, a mikor is ezek vívtak egymással élet-halál harcokat. Ma már ez is lejárt magát

és párisi mintára megalapították a boulevard-lapokat. Ezek a krajczáros újságok most a nap különféle idejében akarnak maguknak létjogosultságot szerezni. Sőt akadt már *Vig Lapok* és *Telefon* című két olyan vicczlapocska is, a mely nem annyira szellemességgel és ötletekkel, mint inkább izetlen és megbotránkozató trágárságokkal rontja el a fiatal gyermekek örökösét, a kik csak úgy kapkodják a »Flirt Clarissa« újságját. A közmorált sértő fényképekre anathémát mondtak, de eltűrik a rosszul burkolt és nyomtatott betűk alakjában terjedő flirteléseket. No de hát erre örködni nem a mi feladatunk, csak éppen jelezni akartuk ezzel azt, hogy milyen czégek alatt akarnak egzisztálni egyes boulevard-lapok. — E hó elején meg egy olyan lap is jelent már meg *Reggeli Újság* című alatt, a melyet a szemetes-kocsisok egészen ingyen osztogatnak a nép között, még pedig a lap programjában kifejtetten azért, hogy ha a szegény nép ingyen kap magyar újságot, hát olvassa és így lassan megmagyarosodik a főváros; erre egy hétre azonban megjelenik az első német nyelvű krajczáros lap *Kleines Journal* címmel, hogy valahogy ne valami hamar menjen az a magyarosodás. (Kicsit fordított dolog ugyan akkor adni ki ingyenes újságot, mikor az iskolák még mindig drága tandíj mellett terjesztik az írás-olvasás tudományát!) — A régi nagyobb lapokban az a változás állott be, hogy a már régóta tengődő *Magyar Újság* beleolvadt a *Nemzetbe* és régi címe alatt ennek esti lapja lett; de ennek a hiányát is pótolja majd a november hó közepén *Mikszáth Kálmán* szerkesztésében megjelenő *Ébrelés* című új napilap, a melynek egészen külön nyomdát állít az az Olesó János, a ki 55 százalékkal vállalta el olcsóbban a lap előállítását, mint a többi ajánlattevő czégek. Lapunk zartakor, október 19-én este megint egy új krajczáros lap jelent meg *Esti Hírlap* című alatt, a mely az *Esti Újságnak* akarna konkurrensé lenni.

A **Betűszedés Kátéja.** Irta Grócz Ernő javitnok. E címet viseli egy kis oktáv-alakú füzet 60 oldalnyi terjedelemmel, melyet szerző kézikönyvül, tekintettel a tanoncoktatásra, írt meg. Tudjuk, hogy nekünk, magyar nyomdászoknak — eltekintve szaklapjainktól és az Évkönyvtől — alig-alig van szakirodalmunk és így csak üdvözölhetjük Grócz Ernőt, a ki nem riadva vissza azon nehézségektől, a melyek az úttörő előtt hatványozott mértékben torlódnak föl, bátran nekiment a vállalatnak s kiadta munkáját, melynek jelen füzeté kérdések és feleletekben tárgyalja a szedéshez szükséges eszközöket és anyagokat és ezek után tér át a szedés alapismereteire. Véténénk a kötelességünkhöz tartozó igazsággal szemben, ha azt mondanók, hogy a munka összeállítását és kiállítását feltétlen dícséret illeti; de nem vonhatjuk meg az elismerést mégsem a buzgó szerzőtől, mert — a mint már fentebb mondtuk — tekintetbe kell vennünk okvetlenül a kezdet nehézségeit, melylyel a szerzőnek megküzdenie kellett. A mi már magát a nyomdai kiállítást illeti, bizony nem hallgathatunk el egy megjegyzést, és ez az, hogy bár semmi okunk sincs a kiállított nyomdától (Gelléri és Székely) az ambíciót és jóakaratot elvitatni, de a dolog természetében fekszik, hogy egy nyomdászati szakkönyvnek magával a kiállításával is tanítani kell, és ez csak úgy lett volna elérhető, ha egy elsőrangú nyomda, az ilyennek rendelkezésére álló mindennemű anyaggal jön a szerző segítségére, így érvényre is emelve azon tanféléteket, melyek a munkában le vannak téve. Eltekintve mindezekről, mégis üdvözöljük szerzőt vállalkozásában és minthogy úgy tudjuk, miszerint még két füzet követi az elsőt: kívánunk neki erős akaratot és kitartást munkája bevezetéséhez, melyet tanoncaink mindenesetre haszonnal fognak lapozgatni. Ideiktatjuk még a most megjelent füzet tartalmát a következőkben: Előszó. Bevezetés. A betűszedésről általában. A betűszedéshez szükséges anyagok és eszközök. Az osztás és tisztogatás. A tömörszedésről (kompressz). A korrigálás és a mutáció. Művek és újságok szedése. Versek szedése. Ábrák: I. A betűszedéshez szükséges főbb eszközök. II. A betűszedéshez szükséges segéd-eszközök. — A füzet ára 50 kr. (vidékre 57 kr.), kapható a szerzőnél, Pesti könyvnyomda-részvénytársaság (Hold-u.7.)

Kérelem. *Utikalauz a Magyarországon utazó nyomdászok számára* című kézikönyvet állítottam össze, mely a

Magyarországon utazó nyomdászok részére nélkülözhetetlen. E könyvben a városok egymástóli távolsága kilométerekben, az egyleti kifizetőhelyek, a városokban levő látványosságok, a nyomdák, segédek száma, továbbá a *függelékben* az összes, a magyarországi egylettel kölcsönösségben levő külföldi egyesületek, az ottani utassegélyezési szabályzat kivonata és az összes külföldi útirányok föl lesznek tüntetve. Miután azonban főtörekvésem, hogy a Magyarországra vonatkozó adatokban, különösen pedig a nyomdák és segédek számában lehetőleg a téves adatokat elkerüljem, azzal a kéréssel fordulok a vidéki nyomdatulajdonosokhoz, művezetőkhez és nyomdai alkalmazottakhoz, hogy engem ez irányban támogatni szíveskedjenek. Legszívesebben velem azt egy levelező-lapon tudatni, hogy a városban *hány nyomda* van és ezekben *hány munkás* van alkalmazva. (Czím: Budapest, VI., Dévai-utca 10., I. cm. 20.) *Venkoviits Károly*.

A székes fővárosi házi nyomda is megkezdte már szép csendben a működését. Nyakra-főre gyártják a kezelesi nyomtatványokat. Szépen haladunk! A *váczi fegyházban* állítólag már tíz géppel nyomják az Államnyomdából liferált tömöntéseket, a hol egy volt miniszteri hivatalnokkal meg egy ex-főhadnagygyal szedetik az ólomöntöket több más közönségesebb rabbal egyetemben. A főváros pedig lassankint összevásárolja az ócska anyagokat, hogy maga *gyárthassa* a szükséges nyomtatványokat. És ezeket mind közönyösen nézik az egymással késhegyig konkuráló princípálisok!

Külföldi szaklapok megbízhatósága. Egyes nagyobb külföldi szaklapok hasábkra menő ismertetéseket hoznak a hozzájuk beküldött nyomtatványokról. Ez ugyan még nem volna baj, ha azok az ismertetések valóban azok volnának. De nem azok, hanem stereotipszerű, émelgyős dicsérő jelzőkkel illetnek olyan munkákat is, a melyek bizony a legjobb akarat mellett is megrovást érdemelnének. Kinek használnak ezzel? A beküldő műintézetnek (?), vagy a szakirodalomnak? Egyiknek se, és csak azért teszik, hogy ezzel is előfizetőket foghassanak. Tiszteljük az ilyen bírálatot, — de nem kérünk belőle.

Könyvnyomdák jegyzéke. A lapunk borítékán levő jegyzék ebben a hónapban megint nagyobb korrekturán ment át, különösen a vidéki nyomdák jegyzékén történt nagyobb változás. Ezt a korrekciót *Kalivoda Ferencz* úr, a Moiret F. Ódön budapesti papirnagykereskedő czég utazója küldte be, a ki fogadja ezért ez úton is köszönetünket.

Czégváltás. A már 25 év óta fennálló Pollak József-féle betüöntödét október hó 1-én *Scholz Eduárd*, a berlini Berthold-czég ismert képviselője vette át és azt ezután *Eduárd Scholz* (Wien, II., Castellezgasse 32) törvényszékieleg bejegyzett czég alatt vezeti tovább.

A németországi nyomdai művezetők egylete napról-napra szépen gyarapodik. Legközelebb az eddig a berlini egyleti vezetőséggel agyarkodó *lipcei* faktorok is elhatározták, hogy jövő év január hó 1-jétől fogva testületileg belépnek az általánosságot felőlelő szövetkezetbe.

Német lexikonok versengése. Német szakkörökben neheztelést szült a Brockhaus-féle Conversations-Lexikon szerkesztőségének amaz eljárása, hogy *Goebel Tivadarnak*, a jelenlegi német nyomdász-szakírók kétségkívül legjelesbikének életrajza nem talált fölvételt a lexikon legújabb kiadásában. Beavatottak a Goebel személyét ért mellőztetést azzal magyarázzák, hogy az *Goebel Tivadarnak* a Meyer-féle lexikonnál, mint konkurrens-vállalatnál való közreműködésére volna visszavezethető.

A brüsszeli nyomdászati szakiskolát, az Ecole professionnelle de typographie t, 91 tanuló látogatja. Leltárának értéke 10.000 frankra rug. Oktatást csak azok a tanoncok nyernek, kiknek főnöke az iskola fentartásához hozzájárul. Az iskola vezetése egy választmányra van bízva, melyben a főnökök és a segédek részéről 54—54 képviselőnek van helye és szavazata. Igazgatója pedig Dumont János ismeretes nyomdászati szakíró.

Belgiumban a nyomdászat, egy nemrégben megjelent szaktörténelmi munka szerint, a következő sorrendben honosodott meg az egyes városokban: Brügge városában 1464.

MEGJELENT

A

Betűszedés Kátéja

czímű szakmunka I. füzeté

TARTALMA: Előszó. — Bevezetés. — A betűszedésről általában. — A betűszedéshez szükséges eszközök és anyagok. — Az osztás és tisztogatás. — A tömörszedés. — A korrigálás és mutáció. — Művek és újságok szedése. — Verseik szedése.

Ára 50 kr., portóval 57 kr.

Előfizetni lehet Grócz Ernő javitnoknál, Budapesten, a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság nyomdájában (Hold-utca 7. sz.).

E füzetten kívül még két, esetleg három füzet fog megjelenni, a melyek tartalmazni fogják az oszlopos-szedést, a vonalostáblázatot, a czímbeutak ismertetését, azok használati módját, a tördelést, kilövéseket, matematikai szedést, esetleg a hangjegyszedést, idegen betűk ismertetését (görög, héber, cyrill) és a dízmű-szedést.

A füzetek csak hosszabb időközökben jelennek meg s megjelenésök minden egyes esetben külön fog közzététetni.

Könyv- és könyvnyomdai
festékek gyára.

WÜSTE F.

— BÉCS —

I., Kolowratring 9. szám.

GYÁRT: Fekete és színes, kő- és könyvnyomdák részére, valamint réznyomáshoz szükséges mindennemű és színű

festékeket,

hengeranyagot
és
firniszt.

évben, 1672-ben Brüsszel, 1473-ban Alost, 1474-ben Loewen, 1476-ban Antwerpen, 1480-ban Audenarde, 1483-ban Gent, 1545-ben Binche és Ypern, 1556-ban Lüttich, 1580-ban Mons és 1581-ben Mecheln városokban. Ugyancsak legújabb kutatások kiderítették, hogy Brüggeben a fõntnevezett esztendőben már léteztek könyvesboltok a szent Donátus-templomhoz épített árucsarnokokban.

Csulalongkorn király ajándéka. A sziami király egy negyven kötetbõl álló, szanszkrit nyelven irt diszkötésû munkát ajándékozott az egri érseki jogi liceumnak. A munka címe: *Fra Krai Pi Dok* s Csulalongkorn király negyedszázados jubileuma alkalmából jelent meg a sziami könyvpiacra. Különböen vallásos könyv, mely Buddha tanait magyarázza. A könyvgyûjteményt a liceumi nagy könyvtárnak szánták.

A papirost gyártó gép feltalálója, Robert Miklós Lajos, Párisban szegénységben halt meg. Jelenleg unokája, a 68 éves Hurel özvegy asszony, ugyanott tengeti életét nagy nyomorúság között. A francia kereskedelmi miniszter, Boucher, ki különösen papirgyáros, az öreg asszonyt most kétszáz frank havi segélyben részesíti és felszólította a francia papirgyárosok egyesületét is annak anyagi támogatására.

Londonban egy nemrég tartott könyvárverésen több régi biblia rengeteg nagy áron kelt el. Az 1430-ból való *Biblia pauperum*, egyoldalú fatáblás-nyomás, 1050 font sterling árat ért el. A Gutenberg és Fust által 1450—55-ben előállított, pergamentre nyomtatott biblia, az elsõ fémbetûvel készült könyv, 4000 font sterlingért adatott el. A Fust és Schöffertõl származó 1462. évi latin bibliát, szintén pergament példány, 1500 fontért vették meg. Angolország elsõ nyomdászának, Caxton-nak, egy 1478. évi könyve 750 font sterlingért boesáttatott áruba; ugyanezen nyomdász egy másik munkája pedig 300 fontot eredményezett.

Orosz hírlapügy. Az orosz postaigazgatás július havi jelentése szerint a *Szviet* 40.000 példányban került postai elküldésre, a *Birzenyje Wjedom* 39.000, a *Syn Otieczesztva* 35.100, a *Novoje Wremja* 24.000, a *Pratiwielst Wjesznik*

9700, a *Nowosti* 6400, a *Ruskij Invalid* 3800, a *St. Petersb. Wjedom*. 1600, a *Grazdanin* 1600 példányban. E számokban nincsenek befigyelve azok a példányok, melyek utcai elárúsítás folytán vagy könyvkereskedõk útján jönnek forgalomba. Ebbõl látható, hogy az orosz újságok olvasóközönség dolgában nem állanak oly rosszul, mint azt az ottani sajtóviszonyok mellett föltételezni lehetne.

HIVATALOS RÉSZ.

MEGHIVÓ.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1897. évi október hó 24-én (vasárnap) délelõtt 1/210 órakor *Máday L.* vendéglõjében (Kerepesi-út 32. sz.)

HAVI FÖLÖLVASÓ-ÜLÉST

tart, melyre a kör tagjait tisztelettel meghívja

Budapest, 1897. október hóban

a választmány.

TÁRGYAK:

László Dezsõ: Az általános műveltség és modern nyelvismeretek szerepe a nyomdász létért való küzdelemben.
Folyó ügyek tárgyalása
Szakkérdések benyújtása.
Indítványok.

***

A fölolvasás alkalmával a *Bauer & Comp.* stuttgarti betüöntõ-czég legújabb minta-kollekciója is ki lesz állítva.

***

A fölolvasó-ülésre oly szakértársakat is szívesen látunk, kik a Körnek nem tagjai.

KOROMÉGETÉS KENCZEFÖZÉS

HENGERANYAG

Vezérképviselő

Kalmár Lajos

VII. ker.,

Dohány-utca 10.

TELEFON 59-83.

**Schiff, Srpek
és Társa**

könyv- és könyvnyomdai festékek
és hengeranyag-gyára

BUDAPESTEN

VIII., József-utca 17.

Kívánatra mintákkal bármikor díjmentesen szolgálunk.

Egyidejűleg értesítjük a t. megrendelőket, hogy gyárunkban **hengeröntő-műhelyt** is rendeztünk be. — Intézetünk minden tekintetben a mai kor igényeinek megfelelőleg van berendezve. Az általunk gyártott **Ausztriahengeranyag** általánosan a legjobbnak van elismerve. Foglalkozunk úgy új hengerek, mint használtak átöntésével s minden esetben csakis a tényleg felhasznált anyagot számítjuk, még pedig **kilóját 1 frt 60 krajczárral**, míg az öntést magát egészen díjtalanul végezzük.

A hengereket kérjük egyenesen gyárunkba küldeni, vagy telefon-értesítésre saját kocsinkon is elhozzatjuk azokat és az elkészítés után újra visszaszállítjuk. Az öntő-tartályokat és csillagokat is kérjük elküldeni és mi azokat mindig a legrendesebb állapotban és tisztán őrizzük meg az illető czégek részére, vagy pedig — kívánatra — minden öntés után a kész hengerekkel együtt vissza is szállítjuk.

Megrendeléseket úgy helyben, mint vidékre a leggyorsabban és leggyorsabban teljesítjük.

Szeptember hóban a következő üzletek fizettek tagsági díjat: Alkotmány —.60, Államnyomda 1.50, Athenaeum 4.50, Bpesti Hirlap —., Czettel és Deutsch —.90, Egyetemi nyomda 1.50, Franklin —., Garai —., Hamburger és Birkholz —.60, Hornyánszky —., Hungária —.60, Kosmos —.60, Légrády 5.10, Márkus 2.10., Neuwald —.30, Pátia 1.20, Pallas 6.—, Posner —., Pester Lloyd 1.80, Pressburg —.90, Részvény 9.90, Wodianer —. Égysesek: Wolf A. —.30, Gelberger M. —.30, Spitzer M. —.30, Krausz S. —.60, Fried J. —.30, Feldmann I. P. —.30, Bujnovszky R. —.60.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszedésénél a lehető legnagyobb szigorú és buzgóságot fejtsek ki. (A ki két hónappal hátralékban van, az nem kap Grafikai Szemlét.) A beszedett tagdíjakat az üzletben alkalmazott összes szakköri tagok névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjük direkte vagy postán, vagy pedig Wolf Antal egyleti küldöncz útján Rencsisovszky Ferencz szakköri pénztároshoz (VIII., Kerepesi-út 63., IV. 35.) lehetőleg minden hó 12—15-ig.

Figyelmeztetés. Választmányi határozat értelmében *Évkönyvre* csak azok a tagok tarthatnak igényt, kik legalább ez évi **augusztus hó** óta tagjai a Szakkörnek és a kik tagsági illetéköket bezárólag **november hóra** is már lefizették. Az a tag, ki két hónappal hátralékban van, *Évkönyvet nem kap.*

Kedvezményes jegyek a Vigszínházba. A Vigszínház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsékelt helyáratokat engedélyezte:

Földszinti támlásszék	IX—XII. sor	80 kr.
»	XIII—XVI. »	70 »
I. Erkély	II—V. »	80 »
I. »	VI—XI. »	50 »
II. » zártszék	I. »	60 »
II. »	II—IV. »	40 »

Bemutatóeladásokra (premier) is használhatók.

Vásár- és ünnepnapokon nem érvényesek.

A váltandó jegy, kelet és ár tintával irandó ki és csak aznapra érvényes, melyre kiállítva lett.

***

Figyelmeztetés. Esetleges visszaélések elkerülése végett a *vigszínházi utalványokat* (darabonkint 1 krért) ezután csakis a havi nyugta felmutatása mellett kaphatják a Szakkör tagjai. Egy-egy tag egyszerre legfeljebb *csak öt utalványt vehet.* Utalványok kaphatók Rencsisovszky Ferencz-nél (VIII., Kerepesi-út 63. sz., IV. em. 35.), Novitzky N. Lászlónál (anyaegylet) és Tichy Ákosnál (Részvénynyomda).

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű kondícióváltozást, úgy az *abba való be-, mint kilépést* haladéktalanul adjanak tudtul a Kör pénztárosának, mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

F. L. A beküldött mintát nem közölhetjük műmellékletül. Mi egyáltalán csakis igen ritka alkalommal hozunk olyas dolgokat. A külföldi szaklapok inkább az illető festékgyári vagy betűöntődei cégeknek csinálnak reklámot és nem *tanítás* céljából kedvezkednek azokkal. A mi belföldi cégeink még nem igen áldoznak a reklámra, sőt még a hirdetésekre is sajnálják a pénzt.

Omega. A mostani szedőgépekhez ha más nem, legalább is egy tót napzámos szükséges. Olyan gépet még nem találtak fel, a ki olvasni is tudjon és — akárcsak a rotációs-gép a nyomást — magától végezne a szedést. Különbösen aludjék csak nyugodtan és ne féltse az idegeit.

K—s Á—m. Tessék a pénzt beküldeni, utánvétellel nem küldjük.

A lap papiroosa a hermaneczi papírgyárból. — Szöveghetű az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

Felelős szerkesztő TANAY JÓZSEF, Főmunkálars FIRTINGER KÁROLY.

A grafikai szakma minden ágában tökéletesen képzett szakember, tanult szedő és gépmester, ki a magyar, német, szerb, bolgár és román nyelvet szó- és írásbelileg bírja, 40 éves, nős, gyermektelen s a ki 18 év óta fennállott nyomdáját és könyvkötészetét a rossz üzletmenet miatt eladta, mint

üzletvezető vagy főnökhelyettes

keres egy nagyobb nyomdában méltányos feltételek mellett állandó alkalmazást. — Szíves ajánlatok O. K. jegy alatt a Grafikai Szemle kiadóhivatalába intézendők.

KARL BRENDLER & SÖHNE csász. és kir. udvari betűöntődéje és rézlénia-gyára Bécs, VI., Millergasse 23, képviselőtét egész Magyarországra nézve ki akarja terjeszteni. Erre vállalkozó egyének, a kik már ilyen minőségben működtek és a vásárló közönség körében ismeretesek, jelentkezzenek a fenti cégégnél.

ELSŐ MAGYAR

Könyvnyomdai Szakasztalos

BÖLE JÓZSEF

BUDAPEST, VIII. Vas-u. 7. vagy Stáhlly-u. 1.

Elvállal mindennemű

épület- és butorasztalos-munkát.

Javítások elfogadalmak és pontosan eszközöltelemek.

Kitüntetve a császári sas használati jogával. Kiténtések: Bécs, Berlin, Páris, Nürnberg, M. m. Frankfurt.

Schriftgießerei
Mechanische
Werkstätte
J. N. RUST & Co.
WIEN
V. Griesgasse 10.

Szállít — hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján — a legrövidebb idő alatt **teljes könyvnyomdai berendezéseket** nagy és kisszabású üzletek részére, szép-vágású betűkkel, körzetekkel, mindenféle gépekkel és berendezéssel felszerelve. Nagy választék idegennyelvű betűkben.

Méltányos feltételek. — Szolid kivitel.

TELEFON 181

Luxuspapírok.

MOIRET F. ÖDÖN

PAPIRNAGYKERESKEDÉSE

ÉS GYÁRI PAPIRRAKTÁRA

Budapest
V., Báthory-utca
20. sz.

Itatópapírok.
Lemezek és fénylemezek.
Kartonpapírok stb.

Mindenféle
író-, fogalmazó-, esküny-,
nyomató-, illusztráció-
s rajzpapírok raktára.

Színes
papírok.

A Zógrábi Papírgyár-Részvénytársaság
egyedüli magyarországi elárulója.

Wörner J. és Társa
Gépgyára és Vasöntődéje Budapesten

KÉSZIT:

Egyszerű gyorsajtókat, 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.

Kétszint nyomó gépeket, 2 festékszerke-
zettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő hengerrel.

»Hungaria« akezidensz-gyorsajtókat.

Tégelynyomású gyorsajtókat.

Önműködő késköszörülő-gépeket.

Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-
ajtókat.

Csomagoló- és simítóajtókat.

Papírvágó- és papírfúró-gépeket.

Könyomdai gyorsajtókat.

Könyomdai kézisajtókat.

Tömöntődai berendezéseket.

Transzmisszió-telcepeket.

Körforgású nyomógépeket

újságok, könyvek és illusztrált mű-
vek egy- és többszínbeni nyomására,
tökéletesbitett tölcser- és körbenforgó
késajtogató készülékkel.

Használt gyorsajtók

alaposan kijavítva és átalakítva, jóállás mellett jutányos árért eladó.

Nagy választékot tart a legkülönbözőbb
célszerű és divatos

Könyv- és Czimbetükből.

Elvállal igen jutányos áron egész
nyomdai berendezéseket.

FISCHER ÉS MIKA

BETŰ- ÉS TÖMÖNTŐDE

Budapest, VI., Révay-utca 6. sz.

Folytonosan készletben tart szerb és héber
betűket, közzeteket és kizárásokat, nyom-
dai szerelvényeket, betűszekrényeket és
allványokat, a leggyorsabban készítve és
legjobb minőségben kiállítva.

Ajánlja szabadalmazott
nyomdai vonalzó-berendezését

üblázatszedésekhez.

Egy október-garnitúra ára 10 ft.

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI PAPIRGYAR

→ **RAKTÁRA** ←

Budapest, V. ker., Arany János utca 8. sz.

(Alapított 1820. évben).

Levél-, könyv-, nyomda-, boríték-,
író-, karton-, rajz-, csomagoló- és
göngypapírok.

Merített író-, okmány- és könyvpapírok.

Másoló-, selyem- és virág-selyempapírok.

Itató-, szűrle- és mindennemű
merített nyomdapapírok.

Mindennemű lemezek stb. Papirzaeszkögyár.

Géplevélboríték * Gyászlapok

— **Névjegy-karton**

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

V. kerület, Arany János-utca
20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papírkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papírárúk.

GESCHÜTZT.

Myrtle
Mark

DEPOSÉ.

Államilag kedvezményezett

ELSŐ MAGYAR KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

47.004. és 53.406.
sz. osztrák-magyar
szabadalmak.

Kurzweil János és Fia

Kitüntetve:
Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Orsz. Ipar-Egyes.
1892.

GYÁR:

IX. ker., Márton-úteza 19.
Vendel-úteza 17.

Budapest

IRODA ÉS RAKTÁR:

V. kerület, Hold-úteza
23. szám.

Készít legjobb minőségű

ujság-, mű-, illusztráció-, disz-mű- és mindenféle színes festéket.

KOROMÉGETÉS.

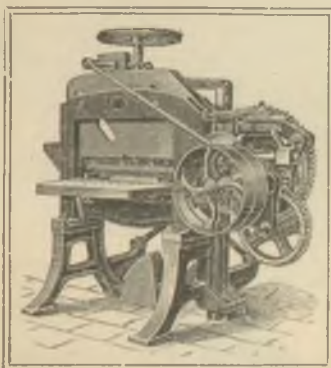
KENCSÉK. BRONZOK.

Telefon 270.

Patent gelatin-hengeranyag.

Szedősorzó igazítható leosztóval, szabadalmazott
saját találmány.

Papírvágógép.

Különlegesség 1855 óta

GÉPEK
a papíripar

minden ágazata részére.

★

700 munkés I

★

A gyár évenként 3700
gépet készít.

KRAUSE KÁROLY gépgyára
LIPCSÉBEN.

Raktáros és képviselő: **DESSAUER ÉS MÁRKUS** Budapest, Lázár-úteza 13.

Szám	Vágóhossz- szűség	Vágómagas- ság	Árak		Összesítés	Végelmitató	Gyorsaság- nyitók
			kézi hajtásra	mótor- hajtásra			
	cm.		M á r k a				
AB	50	19	425	550	150	100	80
AB a	55	19	485	610	160	105	80
AC	60	14	575	700	175	110	85
AC a	65	14	650	775	185	115	85
AD	71	17	740	865	200	120	90
AD a	76	17	825	950	220	125	90
AE	83	18	950	1075	240	125	95
AE a	91	18	1050	1175	250	130	95
AF	95	19	1150	1275	260	135	100
AF a	100	19	1250	1375	280	140	100
AG	108	20	1400	1525	315	145	105
AG a	113	20	1500	1625	325	150	105
AH	120	21	1600	1725	340	155	110
AH a	140	21	1950	2075	365	160	115
AJ	160	22	2275	2400	390	160	120
AZ	210	17	—	4700	500	200	—

Beleértve két jóminőségű késti, két vágó-
lécezt, csavarkulcsot és olajkannát.

Ismételadónak engedmény.

Első Magyar

Betüöntőde-Részvénytársaság

Telefon 450

VI. ker.
Dessewffy-utca
32. szám.

Budapest

Ólomzárqyártás

Mechanikai műhely

EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEK

jutányosan és gyorsan foganosítottak.

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

Könyv- és Czimbetükben

továbbá

Körzetek, Rézleániák és

✻ ✻ ✻ Kizárásokban

a legkülönfélébb

ÉKITMÉNYEK

és egyéb

nyomdai felszerelvényekben.

RÉZLENIAGYÁRTÁS

TÖMÖNTÖDE ✻ GALVANOPLASZTIKA

BÉLYEGZÓMETSZÉS

E lap szövege az öntőde betűivel nyomatott.

896 V. 1896
EZREDEVES
ORSZÁGOS
KIÁLLITÁS

AZ 1896-OS EZREDEVES ORSZÁGOS KIÁLLITÁS
BIRÁLÓ BIZOTTSÁGA

HIVAJASRÉK

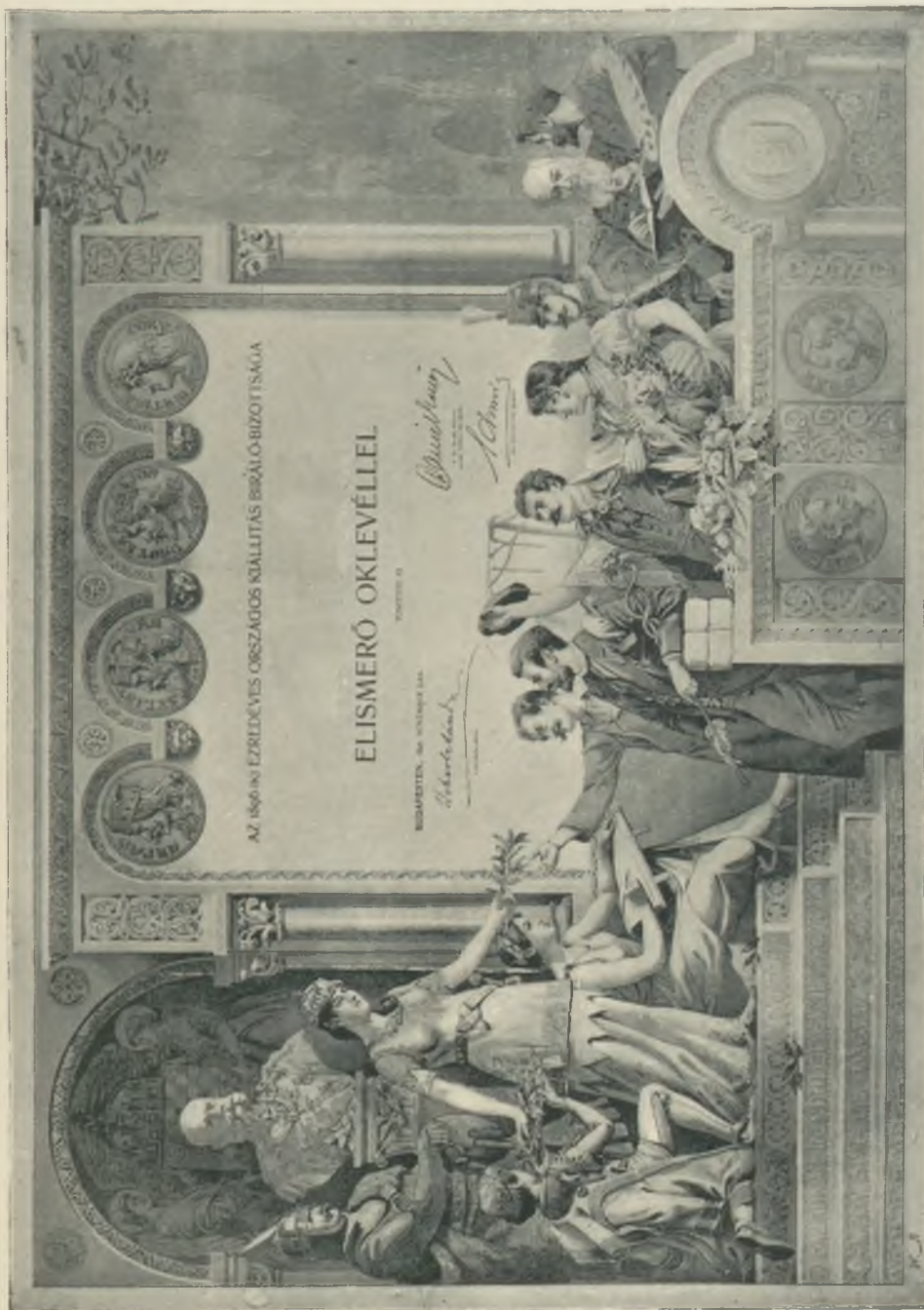
MILLENNIUMI NAGY ÉREMMEL

TUNTETTE KI.

BUDAPEST 1896. NOVEMBER

A millenniumi nagy érem oklevele.

Az elismerő oklevél.

Melléklet a Graf/brí Szemlé 1897. októberi számához.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Német-Bogszán. Zeier A. J.	Predmer. Links M. utóda: Rosen- zweig H.	Szamos-Ujvár. Auróra-nyomda (tulajd. Tudorán Endre). Gör. kath. egyházmegyei nyomda.	Szerencs. Simon József.	Trencsén. Gansel Lipót. Skarnitzl Fr.
Német-Palánka. Krisztofok József.	Putnok. Goettner Ignác	Szokolca. Neumann, Teszlik és Tsa.	Szigetvár. Corvina-nyomda.	Turóc-Szent-Márton. Magyar nyomda (tulajd. Miskóczy Ferenczné). Turócszentmártoni nyomda r. t.
Nyíregyháza. Jóba Elek. Nagy Mór. Özv. Piringer Jánosné.	Resicza. Eisler József. Hungaria-könyvnyomda.	Szarvas. Samuel Adolf. Szikes Antal.	Sziksó. Blank Simon.	Ujpest. Fuchs Antal. Salgó Testvérek.
Nyitra. Huszár István. Iritzter Zsigmond. Özv. Neugebauer Anna. Reicheles Lipót.	Rimaszombat. Gyórfly P. G.-né. Lévai Izso. Náray I. A. Rábely Miklós.	Szász-Régen. Burghardl Rezső. Sebesch Károly.	Szilágy-Somlyó. Böllöni Sándor.	Ujverbasz. Berkovics Márk fők- nyomdája.
Ó-Becse. Gavansky Bozsídár. Lőwy Lajos.	Rozsnyó. Kovács Mihály. Sajóvidék nyomdája (tul. Hermann I.)	Szász-Sebes. Stegmann János.	Szili-Hadad. Fein Sámuel.	Újvidék. Fuchs Emil és Társa. Hirschenhauser Benő. Ivkovics György. Milletics Szvetozár. Popovics Testvérek.
Ó-Kanizsa. Bruck P. Pál. Schwartz A.	Rózsahegy. Salva Károly.	Szászváros. Minerva-nyomda r. t. Schuller Testvérek és Tsa.	Szirák. Gallovich Dezső.	Ungvár. Gellisz Miksa Jäger Bertalan. Levai Mór. Székely és Illés.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Salgó-Tarján. Blumberg Soma Friedler Armin.	Szatmár-Németi. Litteczky Endre. Morvai János. Nagy Lajosné. Pázmány-sajtó. Weinberger Testvérek.	Szolnok. Bakos István. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. Jász-Nagykún-Szolnok- megyei Lapok nyomd. (tul. Vezéry Odón). Wachs N. Pál.	Vác. Kir. orsz. fegyintézeti ny. Kohn Mór. Mayer Sándor.
Orosháza. Pless N. Veres Lajos.	Sárbogárd. Spitzer Jakab.	Szeged. Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Lajos. Schulhof Károly. Traub B. és Társa. Varnai Lipót.	Szombathely. Bertalanffy József. Egyházmegyei könyvny. Gabriel Agoston. Seiler H. utóda.	Vág-Ujhely. Brück Samu. Horovitz Adolf.
Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. r. t.	Sárvár. Jacoby B. utóda: Stranz J.	Szeghalom. Kovács Antal.	Tab. Pfeffer Ignác.	Versecz. Gresits M. Kehrer Lajos. Kirchner J. E. özvegye. Weitl és Veronits.
Ó-Széplak. Nyitrávölgyi gazd. egyeslet nyomdája.	S.-A.-Ujhely. Hegyalja-könyvnyomda. Landesmann M. és Társa. Lőwy Adolf. Pannonia-nyomda (tul. Juresó és Ocskay). Zemplén-nyomda (tulajd. Ehlert Gyula).	Szegvár. Baier János. Ujtalussy Lajos.	Tapolca. Lőwy B.	Veszprém. Egyházmegyei könyvny. Köves és Boros. Krausz A. Fia. Petőfi-nyomda.
Paks. Rosenbaum Miksa E.	Sajó-Sz.-Péter. Glaustein Adolf.	Székesfehérvár. Kaufmann F. Singer E. Szammer Imre. Szammer Kalmán. Szekesfeh. és Vidéke ny. Völgyi Lajos.	Tata. Engländer és Társa. Nobel Adolf.	Zala-Eggerszeg. Breisach Samu. Özv. Tahy Rozália.
Pancsova. Jóvanovics Testvérek. Kosanics N. Miklós Vig Er. Wittigschlager Károly.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája (hérló Steinfeld Jenő).	Székeltyhid. Kohn Sámuel.	Temesvár. Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi szövet- kezeti nyomda. Freund Gyula. Mangold Sándor. Posaune nyomdája. Rác M. Stéger Ernő utóda. Uhrmann Henrik. Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly). Veres Samu.	Zenta. Kahos Armin. Klenóczkyné Cs. A. Schwartz Sándor. Zentai Hírlap nyomdája.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Armin. Ref. főisk. nyomda.	Segesvár. Horeth Frigyes. Jördens Testvérek.	Székesváros. Kohn Sámuel.	Tenke. Kellner Ignác.	Zilah. Seres Samu.
Pécs. Madarasz Béla. Pécsi irod. és könyvny. r. t. Taizs József. Wessely és Horváth	Selmeczbánya. Joerges A. özv.	Székesváros. Kohn Sámuel.	Tisza-Füred. Lőwy Sámuel.	Zólyom. Ifj. Nádosy Gyula.
Pécska. Ruber István.	Sepsi-Szent-György. Jókai-nyomda r. t.	Székesváros. Kohn Sámuel.	Tolna. Weltmann Ignác.	Zombor. Bittermann Nándor. Oblát Károly. Zombor és Vidéke nyom- dája (tul.: dr. Molnár Gyula).
Perjámos. Pirkmayer Alajos.	Siklós. Harangozó József.	Székesváros. Kohn Sámuel.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede	Zsombolya. Ifj. Reichrath J. Wunder Rezső.
Petrozsény. Figuli Antal és társa.	Sopron. Blum Armin. Breiner E. és Fia. Reininger Armin. Römwalter Alfréd. Röttig Gusztáv.	Székesváros. Kohn Sámuel.	Topolya. Wilhelm Miksa.	Zsolna. Áldori Manó.
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer Károly. Édar István. Katholikus nyomda. Marinzi és Pawlik. Westungarischer Grenz- hote nyomdája. Wigand K. F.	Sóstó. Horvát Gábor.	Székesváros. Kohn Sámuel.	Torda. Özv. Harmath Józsefné.	
Pöstyén. Gipsz H.	Szabadka. Bittermann József. Bleszits Vince Krausz és Fischer. Schlesinger Sándor. Székely Simon.	Székesváros. Kohn Sámuel.	Török-Szent-Miklós Rubinstein Sándor.	

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

A GRAFIKAI SZEMLE KIADÓHIVATALÁBAN

(Budapest, V., Hold-utca 7.) kapható

A MAGYAR ÁLLAM

NYOMDÁSZATTÖRTÉNELMI TÉRKÉPE.

TERVEZTE ÉS MAGYARÁZÓ SZÖVEGGEL ELLÁTTA

FIRTINGER KÁROLY.

Ára 50 kr., vidékre (bérmentve) 60 kr.

Beit & Co

früher
Beit & Philippi
HAMBURG

Druckfarben-Fabriken

A cég készít fekete és
színes

Könyv- és könyvmdai
festékeket

Hammonia hengeranyagot
KENCZÉKET.

Vezerképviselet
és gazdagon fűszerelt
raktár

MÜLLER TESTVÉREK BUDAPEST, Főraktár-és iroda:
V. ker., Bálvány-utca 11. sz.

Magyar Nyomdászok

SZERKESZTI:

TICHY ÁKOS.

Évkönyve

A XIII. (1898.) évfolyam december elején jelenik meg.

Előfizetési ára helyben 60 kr., vidékre 67 kr., ajánlott küldéssel
82 kr. **Megjelenés után** egy példány 70 kr., vidékre 77 kr.,
ajánlott küldéssel pedig 92 krajczárba kerül.

Előfizetési pénsek lapunk kiadóhíatalába küldendők.

Utánvételes küldésre nem vállalkozunk.

Schriftgiesserei

Művészi kivitelű vignetták.
Szilárd alkatú betűanyag.
Kitűnő ajánlatok.

Dús választék
a legjobb minőségű és díszes kivitelű,
mélyvágású modern betűöntődel
gyártmányokból.

Bauer & Comp.

Főszékhely:

Stuttgart

Érdeklődőknek készséggel
szolgálunk ujonnan megjelent, dústartalmú
mintakönyvünkkel.

Fióküzlet:

Düsseldorf